

K R Á S A

N A Š E H O D O M O V A

ČASOPIS ČESKÉHO SVAZU OCHRÁNCŮ PŘÍRODY

JARO/LÉTO 2005

ROČNÍK V (47)

Vodní měkkýši

Rozhovor:
Václav Cílek

Proč chráníme
přírodu

**České
Švýcarsko**

Vážení čtenáři,

10. a 11. prosince loňského roku vyvrcholily oslavy 25 let Českého svazu ochránců přírody konferencí „Dobrovolná ochrana přírody v ČR“. K jednomu z jejích témat – proč chráníme přírodu – se volně vrací i tři příspěvky v tomto čísle Krásy našeho domova: rozhovor s RNDr. Václavem Cílkem, 70 let staré postřehy Rudolfa Maximoviče v *Okénku do historie* a úvaha Ládi Ptáčka na str. 31. Informace o vlastní konferenci pak naleznete v rubrice *Stalo se*.

Patříte-li k pravidelným a pozorným čtenářům tohoto časopisu, jistě si všimnete několika drobných změn v členění rubrik. Rubrika *Krásy naší přírody* byla sloučena s obsahově velice blízkou rubrikou *Chráníme přírodu*. Jako samostatné rubriky byly naopak vyčleněny *Živá zahrada* a *Naučné stezky*. Živá zahrada vás nadále bude pravidelně provázet stejnojmennou soutěží, která je jedním z „vývsných štítů“ ČSOP, přinášet vám informace o jejím průběhu a hlavně další rady a tipy, jak svojí zahradu ještě lépe zpřístupnit a zpříjemnit našim dvounohým, čtyřnohým, šestinohým, osminohým i beznohým bratříčkům. Rubrika *Naučné stezky* by ráda spojila tipy na zajímavé výlety a vycházky (konec konců budování naučných stezek patří k jedné z nejstarších činností ČSOP a v současné době nese „podpis“ Svazu kolem 80 tras) s náměty, názory a tipy lidí, kteří se kolem naučných stezek pohybují. Krásné, letos trochu opožděné, ale o to bouřlivější jaro vám přeje

Honza Moravec

	SLOVO PŘEDSEDY	1
	CHRÁNÍME PŘÍRODU	
	VODNÍ MĚKKÝŠI – OPOMÍJENÁ A OHROŽENÁ SKUPINA ŽIVOČICHŮ (L. BERAN)	2
	BOTANICKY VÝZNAMNÁ ÚZEMÍ V ČESKU I JINDE V EVROPE (J. ČEŘOVSKÝ, Z. PODHAJSKÁ, D. TUROŇOVÁ)	6
	KRAJINA A LIDÉ	
	LIDOVÁ ARCHITEKTURA NA SEVERU ČECH (P. BUREŠ)	8
	NÁRODNÍ PARK ČESKÉ ŠVÝCARSKO – 5 LET EXISTENCE (Z. PATZELT)	10
	V SRDCI OKRAŠLOVACÍCH SPOLKŮ (I. NEVEČEŘAL)	13
	EKOLOGICKÁ VÝCHOVA	
	NA NÁVŠTĚVĚ VE ZVONEČKU (J. MORAVEC)	14
	HRY S KRAJINOU (J. VRTIŠKA)	16
	OKÉNKO DO HISTORIE	
	RUDOLF MAXIMOVIČ: NĚKOLIK ÚVAH O OCHRANĚ PŘÍRODY	17
	PRO DĚTI	
	STRÍPKY Z PŘÍRODY	18
	ŽIVÁ ZAHRADA	
	ROK DRUHÝ (P. STÝBLO)	20
	ROZHOVOR S VÁCLAVEM CÍLKEM	
	O KRAJINĚ A INDUSTRIÁLNÍ PŘÍRODĚ	22
	ZELENÉ PARAGRAFY	
	NOVÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY NA ÚSEKU OCHRANY PŘÍRODY V ČESKÉ REPUBLICĚ (M. DAMOHORSKÝ)	24
	KDO VYHLAŠUJE CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ? (P. PEŠOUT)	24
	NAUČNÉ STEZKY	
	KROMĚŘÍŽSKÉ NAUČNÉ STEZKY (J. MORAVEC)	26
	ROZHOVOR S PŘEDSEDOU RADY ZNAČENÍ KLUBU ČESKÝCH TURISTŮ K. MARKVARTEM	27
	ZELENÁ KARTA	
	KLENOVÁ (M. FIŠER)	28
	NAŠE ČINNOST	
	STALO SE	30
	MOZAIKA	32

FOTO NA OBÁLCE ZDENĚK PATZELT / Jetřichovická Bělá v NP České Švýcarsko

Krásy našeho domova
časopis Českého svazu ochránců přírody

První číslo Krásy našeho domova vyšlo v roce 1904.
Po padesátileté odmlce bylo jeho vydávání obnoveno v roce 2001.
jaro/léto 2005 – ročník 5. (47.)

Vychází dvakrát ročně. Cena 40 Kč, pro členy ČSOP zdarma.
Předplatné 80 Kč na rok – objednávky přijímá redakce.

Vydavatel: © Ústřední výkonná rada ČSOP

Adresa redakce: ČSOP – redakce KND,
Uruguayská 7, 120 00 Praha 2
telefon: 222 516 115, 222 511 494
e-mail: jan.moravec@ecn.cz
http://www.csop.cz

Redakční práce: Jan Moravec

Grafická úprava: Jana Štěpánová

Korektury: Martina Černá

Redakční rada: Pavel Bureš, Martin Dušek, Jan Eichler,
Jan W. Jongepier, Pavel Pešout, Ladislav Ptáček, Bohumil Reš,
Petr Stýblo, Dalibor Zachoval (předseda), Václav Záruba

Tisk: REPROPRINT Praha

Uzávěrka tohoto čísla: 10. 4. 2005
Příspěvky do příštího čísla zasílejte na adresu redakce
do 31. 8. 2005.

Inzerce přijímá redakce.

Za pravdivost, věcnou správnost a původnost příspěvků
odpovídá autor. Redakce si vyhrazuje právo příspěvky krátiť
a stylisticky upravovat. Nevyžádané rukopisy a obrazový
materiál se nevracejí. Příspěvky jsou publikovány bez nároku
na honorář.

ISSN 1213-5488

Evidenční číslo MK ČR: E 12567

VÁŽENÍ ČTENÁŘI,

od posledního vydání Krásy (podzimního čísla) se stalo pro ochranu naší přírody a krajiny několik zásadních událostí. Tak především vláda v závěru uplynulého roku schválila 38 ptačích oblastí a s některými drobnými úpravami také národní seznam evropsky významných lokalit, předložený Ministerstvem životního prostředí. Zhruba 67 % zařazených lokalit leží v již existujících zvláště chráněných územích. Celková rozloha chráněných území v ČR se tak zvýší asi o 3 %

území ČR. To, že vláda odsouhlasila zařazení 864 lokalit do národního seznamu, je výsledkem pečlivého výběru a zejména předjednávání zařazení všech území s vlastníky a samosprávou. Do mapování biotopů, tvorby národního seznamu i předjednávání zařazení lokalit zajišťovaného Ministerstvem životního prostředí a jím řízenými organizacemi se zapojili i členové a organizace ČSOP. Všem za to patří dík.

Schválení národního seznamu a ptačích oblastí znamená po loňském přijetí novely zákona o ochraně přírody a krajiny druhý významný krok k vytvoření evropské soustavy chráněných území NATURA 2000 i na území České republiky. Seznam nyní bude zaslán k posouzení Evropské komisi. Ta přihlíží také ke stanoviskům nevládních organizací. ČSOP v současné době své stanovisko dokončuje. Přestože schválení 864 lokalit vládou je bezesporu velkým úspěchem, budeme navrhovat doplnění některých dalších lokalit.

Dalším významným počinem v oblasti ochrany přírody a krajiny bylo lednové rozhodnutí vlády o vyhlášení pětadvacáté chráněné krajinné oblasti – Českého lesa – zahrnující nejcennější část příhraničního pásu stejnojmenných hor na ploše 470 km². Na řadě míst se zachovaly cenné přírodně blízké lesy, vzácná rašeliniště či pestré louky a pastviny. Žijí tu ohrožená vydra říční, tetřevka obecná, rys ostrovid či bobr evropský. Na druhé straně hranice navazují německá chráněná území. K rozhodnutí vyhlásit CHKO Český les přispěla mimořádná podpora z regionu a dobrá spolupráce Ministerstva životního prostředí ČR s Krajským úřadem Plzeňského kraje. Kež by podobnou podporu z regionu mělo i vyhlášení dlouho připravované CHKO Novohradské hory! Je třeba zdůraznit, že od posledních nově vyhlášených CHKO uplynulo již čtrnáct let! Pro praktickou existenci CHKO Český les je ještě nutná novela zákona o ochraně přírody, která umožní vznik správy této oblasti. Snad se jí podaří i při současné rozhádané politické scéně vbrzku přijmout.

Na závěr bych vás rád upozornil na výročí, kterého se v letošním roce dožívá CHKO Český ráj. Je tomu právě padesát let, co bylo toto první velkoplošné zvláště chráněné území vyhlášeno. ČSOP je spolupředatelem konference „50 let CHKO Český ráj“, konané v říjnu v Lázních Sedmihorky. Kež by o všechna zvláště chráněná území pečovali tak obětaví lidé (ať v rámci státní či nestátní ochrany přírody), jako je tomu v Českém ráji. ☺

S přáním krásného a v přírodě stráveného jara a léta

Paul Pešout
Pavel Pešout
předseda ČSOP

Čestná rada ČSOP: RNDr. Libor Ambrozek, Ing. Ivan Dejmal, PhDr. Petr Doležal, Pavel Dostál, RNDr. Karel Hudec, prof. Ing. Jan Jeník, RNDr. Jiří Kulich, RNDr. Jan Květ, CSc., RNDr. Ladislav Miko, Ph.D., JUDr. Slavomír Mičoch, prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., Zuzana Norisová, Ing. Jiří Oliva, RNDr. František Pelc, PhDr. Přemek Podlaha, Stanislav Rampas, RNDr. Jitka Seitlová, Ing. Jiří Skalický, Ing. Jaroslav Ungerma, CSc., Ing. František Urban

Vodní měkkýši u nás obývají prakticky veškerá vodní stanoviště od podzemních vod po největší řeky a od nejčistších potůčků po výtoky z čistíren odpadních vod.

FOTO: LUBOŠ BERAN

Vodní měkkýši opomíjená a ohrožená skupina živočichů

TEXT LUBOŠ BERAN

Zejména v minulém a předminulém století prošla naše krajina rychlými a rozsáhlými změnami, které vyvolaly výraznou odezvu i u vodních měkkýšů. Řada druhů vodních měkkýšů se s těmito změnami nevyrovnala a výrazně ustoupila. Minimálně ve dvou případech došlo i k vyhynutí druhu. Jednalo se o zubovce říčního v Labi a pláštěnku sliznatou v tůních v Polabí.

Mapujeme vodní měkkýše

Řada druhů vodních měkkýšů je u nás kriticky ohrožena a jejich výskyt je na hranici přežití. Příkladem může být několik posledních lokalit (v současnosti známe 2) glaciálního reliktu točenky veleústé v Polabí. V posledním Červeném seznamu vodních měkkýšů ČR je jako kriticky ohrožené hodnoceno 10 druhů, jako ohrožené 10 a jako zranitelné 7. Celkem se tak i s 2 vyhynulými druhy jedná o 29 druhů, což je téměř 40 % všech u nás žijících. Další 11 druhů je hodnoceno jako téměř ohrožené. Situace v jiných evropských státech je obdobná a pro řadu druhů to tak často znamená, že jsou ohroženy na značné části svého areálu.

Na druhou stranu se početnost některých odolnějších druhů zvýšila a přibyla řada nepůvodních druhů. Naše vodní malakofauna byla od konce 19. století obohacena o 8 druhů, o kterých je možné na základě současných znalostí říci, že se na našem území v minulosti nevyskytovaly. Většina z nich byla zavlečena z jiných kontinentů, u některých je jejich původ nejasný. Nejsilnější vlna šíření byla zjištěna zejména v posledních 10–20

letech, kdy byl u nás zjištěn kromě člunky pravohroté, levatky ostré a slávičky mnohotvárné nalezených již dříve výskyt dalších 5 druhů, kterými jsou písečník novozélandský, kružník malý, menetovník rozšířený, škeble asijská a korbikula asijská. Rychlost šíření některých druhů je značná a jejich zástupci velmi rychle obsazují vhodné biotopy na stále větším území našeho státu. Nejsilnější zastoupení těchto druhů je v povodí Labe, a to především podél vlastního Labe od hranic s Německem po Hradec Králové, a dále pak v povodí Bíliny v oblasti severozápadních Čech, kde osídlili i sekundární vodní biotopy, vzniklé v souvislosti s těžbou a následnou rekultivací. Slabší zastoupení je prozatím v povodí Moravy a Odry.

Jak bylo v krátkosti výše zmíněno, změny, které postihly vodní měkkýše (a řadu dalších skupin organismů), jsou rozsáhlé a ve většině případů bohužel velmi negativní. Pro zhodnocení těchto změn a přijetí opatření, která by měla alespoň trochu zvrátit současný nepříznivý stav, je zapotřebí velkého množství

Jelikož v řekách bývají nejvýznamnější druhy měkkýšů mezi mlži, je nutné se zaměřit zejména na průzkum sedimentu a vizuální průzkum...

dat především o rozšíření jednotlivých druhů. To však naráží na problém vyplývající z toho, že se touto skupinou zabývá pouze velmi omezený okruh badatelů, kteří neobsáhnou celé území České republiky. Přitom vodní měkkýši jsou skupinou, kde lze většinu druhů určit podle prázdných schránek, jejichž sběr není obtížný a k uchování není potřeba prakticky nic. Pro ty z vás, které článek i nastíněná problematika alespoň trochu zaujala, je určena následující část, která už blíže popisuje, jak postupovat při průzkumu vodních měkkýšů.

Jak na průzkumu?

Základní metodou, respektive nástrojem, při průzkumu vodních měkkýšů je kovové sítko (kuchyňský kovový cedník o průměru 20 cm, rozměry otvorů 0,8 x 0,8 mm), kterým je propírána vegetace (plži, některé hrachovky) či cezen sediment (mlži, prázdné ulity plžů). V případě hlubších biotopů je vhodné upevnit kovové sítko na různé dlouhou tyč.

Tato metoda je doplněna vizuálním průzkumem a prohlídkou různých předmětů ve vodě. Vizuální prohlídka biotopu je obvykle zaměřena na velké mlže (procházení vodního toku či vodní nádrže včetně potápění, hledání prázdných lastur na březích) a dále také na některé plže, eventuálně mlže (prohlížení balvanů, větví či jiných předmětů – velmi bohaté nálezy jsou obvykle na obalech z igelitu či jiných podobných látek).

Důležitým vybavením pro tento průzkum jsou vysoké rybářské holínky, které nám pohyb v terénu výrazně usnadní. Blíže

Využití vodních měkkýšů člověkem

Asi není třeba zdůrazňovat, že perlorodky byly využívány ke sběru perel. Lastury perlorodek a velevrubů sloužily na výrobu knoflíků. Velcí mlži (např. dnes evropsky ohrožený velevrub tupý) v minulosti často sloužili – vzhledem k hojnému výskytu – ke krmení dobytka. Za zmínku stojí pasáž z práce „Měkkýši čeští“ (Uličný 1892–95): „*Unio crassus (velevrub tupý – pozn. autora) jest v některých vodách velmi hojný, jako např. v Lužnici, odkudž mlže ty (a ovšem i jiné) chudí vesničané hustými hráběmi loví, aby měkkými těly dobytek krmili.*“

FOTO: MONIKA ŠTAMBERGOVÁ

jsou tyto i další metody popsány v publikacích uvedených v rámečku.

Nyní podrobněji probereme postup při průzkumu jednotlivých skupin vodních stanovišť:

Ve **stojatých vodách** procházíme mělké části při březích. Při této činnosti propíráme cedníkem vegetaci (např. porosty zblochanu, ponožené rostliny atd.). Při propírání postupujeme např. tak, že cedník umístíme pod vegetaci a trhavými pohyby se snažíme, aby do něj měkkýši z vegetace spadli. Jiným způsobem je nabrání určitého množství vegetace a její propírání v cedníku ponořeném do vody tak, že měkkýši vypadnou z vegetace a spadnou do cedníku. Snažíme se zpracovat veškeré typy vegetace na lokalitě. Při tomto průzkumu získáme bohatý materiál především plžů (např. bahnivka rmutná, točenka plochá, plovatky, levatka říční a ostrá, okružáci), občas i některých drobných hrachovek. Rostliny s většími listy (leknín, stulík) či rostliny ležící na vodní hladině (např. vytrhaný orobinec) prohlédneme ručně, což se nám může odvděčit nálezem druhů jako je uchatka nadmutá, plovatka bahenní, člunice jezerní, člunka pravohrotá, kružníci. Cedník však použijeme i pro cezení sedimentu (táhlým pohybem nabereme vrchní vrstvy sedimentu, který v sítku ve vodě „prosejeme“). Tímto způsobem nalezneme plže žijící přímo na sedimentu (např. písečník novozélandský, bahnivka rmutná, točenka kulovitá) a dále pak mlže (juvenilní velevruby, škeble, hrachovky, okružanku říční nebo okrouhlíci rybníčnou). Při procházení si všímáme různých předmětů ve vodě, na kterých lze předpokládat výskyt měkkýšů. Jsou to především kameny, kusy dřeva, ale také zbytky rostlin, listů a zejména plastové odpady (především větší plastové folie – např. igelitové tašky). Vizuálně hledáme větší plže (např. bahenka živorodá, plovatka bahenní, okružák plošký), velevruby a škeble. Zejména u mlžů se lépe hledají prázdné lastury než živí jedinci částečně zahrabaní v sedimentech. Lastury jsou někdy nahromaděny na hromádkách poté, co je zkonsumuje například ondatra. Nález takové hromádky lastur nám výrazně

Velevrub tupý je celoevropsky ohroženým mlžem. V ČR jeho populace pomalu narůstají.

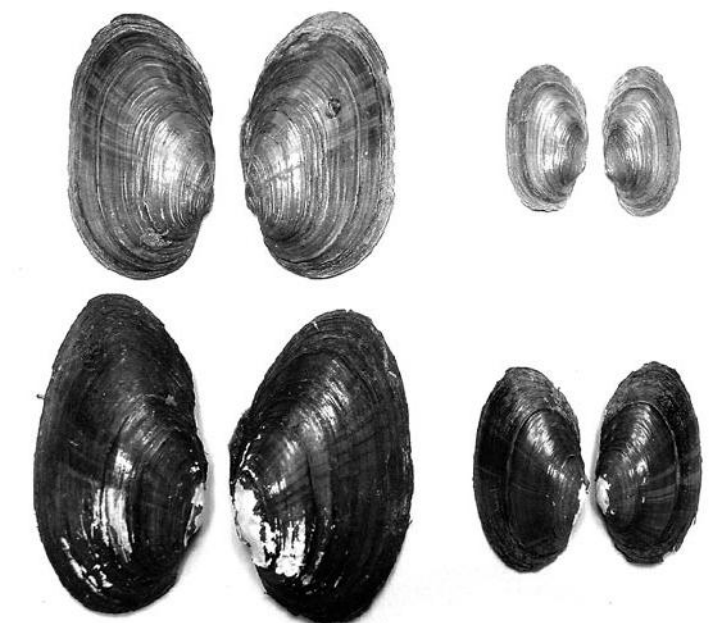

FOTO: LUBOŠ BERAN

FOTO: LUBOŠ BERAN

Labe je v současnosti opět živou řekou, obývanou velkým množstvím vodních měkkýšů. Škoda jen, že téměř třetinu tvoří druhy nepůvodní.

usnadní průzkum. Vizualní průzkum je vhodné v některých typech nádrží s vyšší průhledností (zejména pískovny) doplnit potápěním.

Na tekoucích vodách platí v různé míře to, co bylo uvedeno u vod stojatých. Porosty vegetace jsou však zejména v přirozených a meandrujících tocích mnohem méně vyvinuty. O to více si jich všímáme a snažíme se postihnout všechny typy. Pro tento účel je vhodné zkoumat řeky nad jezy, kde je obvykle vegetace bohatší. Zjistíme tak výskyt především plžů (např. bahnička rmutná, uchatka nadmutá, uchatka toulavá, uchatka široká, levatka říční, levatka ostrá, kružník bělavý). V tekoucích vodách jsou však měkkýši více soustředěni na kamenech a v sedimentu. Na kamenech a jiných předmětech hledáme především kamomila říčního, v nížinných řekách však můžeme na těchto stanovištích nalézt mnohem větší množství druhů (např. bahenka říční, uchatka široká, levatka ostrá, kružník bělavý, okružanka říční, slávička mnohotvárná). Vzhledem k tomu, že nejvzácnější druhy mohou být v řekách mezi mlži, je důležité se zaměřit především na průzkum sedimentů a také na vizualní průzkum. Při průzkumu sedimentů se věnujeme všem typům sedimentů s tím, že nejvíce druhů zjistíme v jemných písčito bahničných sedimentech. Kromě plžů žijících přímo na sedimentech (např. bahenka uherská, písečník novozélandský, kamolep říční, bahnička rmutná, točenka kulovitá) zjistíme především malé hrachovky. Zejména mezi nimi lze nalézt řadu vzácných druhů (např. hrachovka říční, hrachovka čárkovaná, hrachovka nepatrná). Vzhledem k obtížné determinaci a společnému výskytu řady druhů je nutné určovat větší množství jedinců. Kromě těchto drobných mlžů můžeme v cedníku nalézt i okružanku a v Labi i zavlečenou korbikulu asijskou. Občas se nám podaří nalézt také juvenilní velevrubu a škeble, jejichž dospělé jedince hledáme vizualně. Průzkum nám opět mohou usnadnit hromádky po konzumaci ondatrou. Zejména nad jezy, kde je bohatší výskyt mlžů a někdy i plžů (např. bahenka říční), se vyplatí i potápění. Průhlednost vody je však obvykle nízká, a tak si musíme vystačit s hmatem.

V mokřadech se většinou věnujeme propírání vegetace cedníkem. V případě, že je mokřad vyschlý, musíme se spokojit s vizualním průzkumem (obvykle téměř vleže).

Na prameništích můžeme často prohlídkou kamenů a různých předmětů zjistit zejména praménku rakouskou. Cezením sedimentů cedníkem nalezneme drobné hrachovky. V případě, že se vyskytuje vegetace, je nutné ji také důkladně prozkoumat.

Průzkum podzemních vod je určen pro zjištění výskytu našeho jediného druhu žijícího v podzemních vodách východní Moravy, kterým je vývěrka slovenská. Kovovým sítkem odebereme sediment nejlépe ze studen na pitnou vodu, eventuálně z různých drenáží, a cedíme jej jiným sítkem s menšími oky.

Kdy vyrazit na průzkum?

- **Stojaté vody** – vhodným obdobím je celá vegetační sezóna, ale nejbohatších výsledků dosáhneme obvykle na podzim. Výjimkou jsou zejména periodické tůňe, které je nutné zkoumat na jaře (druhá polovina dubna, začátek května). U rybníků a přehradních nádrží je vhodné doplnit průzkum návštěvou po jejich vypuštění či při nižším stavu vody.
- **Tekoucí vody** – lze zkoumat celou vegetační sezónu (mlže i v zimě) s tím, že základním předpokladem pro úspěšný průzkum je nízký stav vody a voda bez zákalu způsobeného dešťovými srážkami.
- **Mokřady** – nejlépe se zkoumají v době, kdy je dostatek vody, a samozřejmě během vegetační sezóny.
- **Prameniště a podzemní vody** – lze zkoumat prakticky kdykoli (obvykle i v zimě zůstávají nezamrzlé).

Co si zaznamenat?

Aby data získaná při průzkumu vodních měkkýšů byla využitelná, je nutné zaznamenat i bližší nálezové okolnosti, mezi které patří zejména: název nejbližší obce, kód pole pro síťové mapování fauny (můžete ho nalézt např. v práci Prunera a Míly „Seznam obcí a jejich částí v České republice s čísly mapových polí pro síťové mapování fauny“ z roku 1996), nadmořská výška, přesný popis a umístění lokality, počet jedinců, jméno a příjmení autora sběru, datum sběru. V případě, že máme k dispozici např. GPS, je možné zaznamenat i zeměpisné souřadnice.

Základní informace o měkkýších

Měkkýši jsou kmenem živočichů, do kterého patří kromě nám známých plžů a mlžů také hlavonožci (např. chobotnice, sépie) a méně známé skupiny jako jsou např. kelnatky, přílipkovi nebo červovci. Na celém světě se vyskytuje odhadem 130 000 druhů měkkýšů – jsou tak druhým nejpočetnějším živočišným kmenem. Většina druhového bohatství je soustředěna v mořích. Na souši a ve sladké vodě se můžeme setkat pouze s plži a mlži. V České republice žije asi 240 druhů měkkýšů. Z toho je zhruba 50 vodních plžů a 27 mlžů. Zbylou část tvoří suchozemští plži.

Plži jsou charakterističtí svou nepárovou schránkou zvanou ulita, břišní stranou těla sloužící k pohybu a nazývanou noha a zejména chitinným útvarem s řadami drobných zoubků zvaným radula, který plžům slouží ke strouhání potravy na malá sousta. Stejně jako plži mají i mlži schránku, která je však párová a nazývá se lastura (respektive lastury). Noha sloužící k pohybu je také zachována. Naproti tomu radula je zcela redukována a potrava je k ústům dopravována vířením brv.

Doporučená literatura

Jako 17. svazek metodické řady ČSOP vyšla v roce 1988 publikace **Vodní měkkýši ČR** (autor. L. Beran). Publikace je dosud k objednání v Kanceláři ÚVR ČSOP a u vydavatele (ZO ČSOP Vlašim).

Dále je možné zájemcům doporučit publikaci **Vodní měkkýši České republiky – rozšíření a jeho změny, stanoviště, šíření, ohrožení a ochrana, červený seznam** od téhož autora, která vyšla v roce 2002 jako 10. svazek **Sborníku přírodovědného klubu v Uherském Hradišti** (k dispozici by měla být na většině středisek AOPK a správ CHKO a objednat ji lze v Muzeu jihovýchodní Moravy ve Zlíně, Soudní 1, 762 57 Zlín).

Vzhledem k tomu, že počet jedinců nemusí ve všech případech přesně vypovídat o skutečném stavu na lokalitě, je vhodné jej doplnit např. subjektivním odhadem hustoty populace v místě výskytu. Toto orientační kvantitativní zhodnocení je prováděno ve 4 (ojedinělý – méně než 1 jedinec na 1 m², roztroušený – 1–20 jedinců na 1 m², hojný – 20–100 jedinců na 1 m², velmi hojný – více než 100 jedinců na 1 m²) respektive 7 kategoriích (ojedinělý-roztroušený, roztroušený-hojný, hojný-velmi hojný výskyt). Takto získáme alespoň hrubé kvantitativní údaje. Pro potřeby inventarizačního průzkumu nám tento odhad bohatě stačí, nehledě na skutečnost, že podrobnější kvantitativní průzkum je u vodních měkkýšů problematický.

Co s nalezenými měkkýši?

Nalezené měkkýše je nutné určit.

Kdo by se chtěl pustit do určování sám, tomu doporučuji použít publikace uvedené v rámečku. Tyto publikace je vhodné doplnit vytvořením srovnávací sbírky materiálu určeného specialistou. Důležitým pomocníkem při determinaci je binokulární lupa se zvětšením v rozmezí cca 10–60x.

Řada skupin je však natolik obtížně determinovatelná (škeble, hrachovky), že je vhodné nechat materiál určit či přinejmenším revidovat odborníkem. V tom případě je nutné nasbírat ho co největší množství. Důvodem je skutečnost, že řada velmi podobných druhů se vyskytuje společně, vzácnější druhy pak v nižších hustotách. S výjimkou skupin, které je nutno pitvat (především praménky, blatenky, kružníci), dáváme přednost sběru prázdných ulit a lastur. Téměř povinností je to v případě velkých mlžů. Prázdné schránky lze uchovávat v jakékoli vhodné krabici či epruvetě, velké druhy též v plastových sáčcích.

Pokud jsme nenašli prázdné ulity, či jedná-li se o jedince určené pro pitvu, je nutné živé jedince usmrtit v horké vodě a následně vložit do epruvety se 70 % ethanolom. Pitva je vždy záležitost pro odborníka!

Materiál k determinaci můžete poslat na adresu autora příspěvku (RNDr. Luboš Beran, Ph.D., Správa CHKO Kokořínsko, Česká 149, 276 01 Mělník), který je ochoten měkkýše určit a zaslat vám zpět zprávu o tom, jak jste byli úspěšní. ☺

Autor je zoologem správy CHKO Kokořínsko, zaměřuje se na vodní měkkýše.

Kontakt – tel.: 723 133 423, e-mail: lubos.beran@schkoc.cz

FOTO: MONIKA STAMBERGOVA

Botanicky v Česku i jinde v Evropě významná území

V posledních letech se Evropa s vervou pustila do komplexní záchrany všech významných hodnot, které jí ještě zbyly z její diverzity čili rozmanitosti krajinné, geologické a především biologické.

TEXT JAN ČEŘOVSKÝ, ZDENKA PODHAJSKÁ, DANA TUROŇOVÁ

FOTO DANA TUROŇOVÁ

řešen i v sedmi vybraných středoevropských zemích, mimo jiné i v České republice. Národním koordinátorem tohoto projektu je u nás Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, člen Planta Europa. V součinnosti s celým týmem českých botaniků a ochránců přírody koordinuje práci na projektu, zajišťuje sběr dat, výběr území, komunikaci se širší veřejností a připravuje k vydání v roce 2005 závěrečnou publikaci výsledků.

Vymezení botanicky významných území

Při výběru botanicky významných území jsme usilovali o to, aby v síti byly zahrnuty všechny významné lokality druhů, rostlinných společenstev i celých biotopů. V síti botanicky významných území jsou jak lokality o rozloze jednoho hektaru s výskytem jediného význačného druhu, tak i lokality velmi rozlehlé s dlouhým výčtem druhů, rostlinných společenstev a přírodních stanovišť podle daných kritérií. Jejich vymezení bylo provedeno zpravidla ve stávajících hranicích chráněných území nebo v hranicích navrhovaných soustav Natura 2000, případně byla provedena optimální kombinace obou. Spíše ve výjimečných případech jsme vymezovali úplně nové plochy. Celkový počet vybraných území je zatím 75 a jejich celková rozloha 146 051 ha; z nich 68 na 123 810 ha je již územně zvláště chráněno. Podrobná data o nich byla uložena do české národní, i v angličtině vedené mezinárodní, databáze.

V průběhu tvorby soustavy se zvýšil zájem o naše nejcennější botanická území. Zvláště po vydání a distribuci informačního letáku (příloha minulého čísla KND) došlo mnoho dotazů a připomínek a přihlásilo se mnoho dalších zájemců o spolupráci. I díky nim se počet vybraných lokalit rozšířil ze 70 uváděných v letáku na současných 75. Je jisté, že bude potřeba dále doplňovat databázi, zejména údaji o biotopech a nižších rostlinách i houbách. Výběr rozhodně nepovažujeme za definitivně uzavřený.

Co dál?

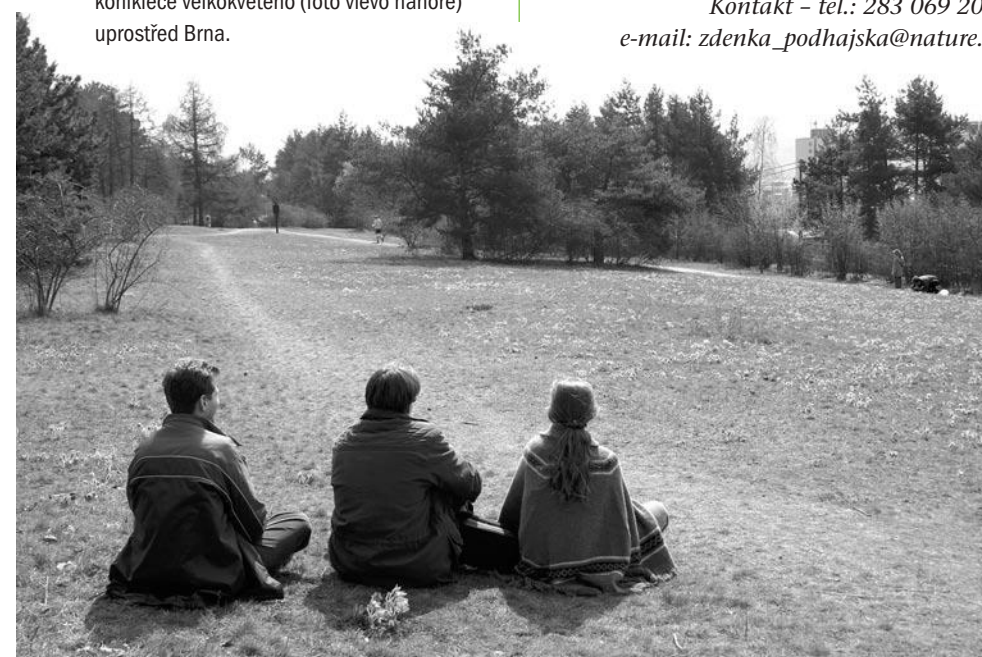
Jak již bylo zdůrazněno v úvodu tohoto článku, celý projekt botanicky významných území má posílit zájem, znalost a zejména ochranu botanického bohatství jednotlivých států i Evropy jako celku. Prioritním úkolem je zajištění odpovědného managementu – tj. řízení péče – v těchto územích, v němž bude brán zvláštní zřetel právě na květenu a rostlinstvo daného území. Tomu je třeba přizpůsobit plány péče o zvláště chráněná území, jakož i iniciovat proces legislativního zajištění těchto ploch, které dosud podle zákona zvláště chráněny nejsou. V územích již zvláště chráněných je jejich management poměrně dobře zajišťován, v blízké době tomu tak bude i v soustavě Natura 2000. Management zatím zvláště nechráněných ploch IPA je možné řešit z dotačních titulů MŽP – například z Programu péče o krajinu.

Další úkoly, které před námi v botanicky významných územích stojí, jsou především na poli výzkumném a propa-

gačním. Právě zde se otvírá široké pole působnosti nejen pro odpovědné orgány státní ochrany přírody, ale i pro nevládní organizace ochránců a přátel přírody. Právě pro ty poslední se tu naskytá řada vhodných námětů k jejich účinné pomoci. Rostlinné poklady naší vlasti si ji rozhodně zaslouží. ☒

Autoři jsou koordinátory programu Planta Europa pro Českou republiku. Kontakt – tel.: 283 069 206, e-mail: zdenka_podhajska@nature.cz

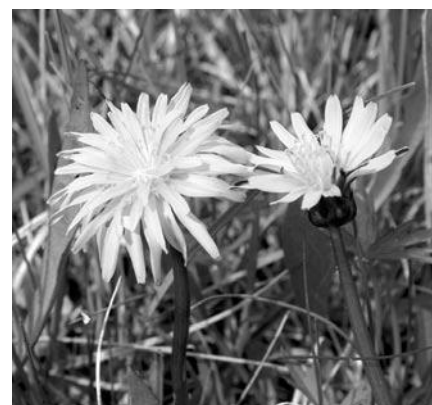

Kamenný vrch - známá a bohatá lokalita koniklece velkokvětého (foto vlevo nahoře) uprostřed Brna.

významných území – IPA (Important Plant Areas) – je prvním z pracovních úkolů mezinárodního sdružení Planta Europa, které svoji činnost zahájilo v roce 1994 a jako nová mezinárodní nevládní organizace se konstitovalo teprve roku 2001 – k naší cti na konferenci v Průhoncích u Prahy.

Botanicky významným územím se rozumí přírodní nebo přírodě blízké území vykazující mimořádné botanické bohatství a/nebo hostící vynikající soubor vzácných, ohrožených a/nebo endemických druhů rostlin a/nebo vynikající vegetaci vysoké botanické hodnoty.

Do projektu se jako první zapojily Turecko, Velká Británie a Švédsko. V průběhu uplynulých dvou let byl projekt

Jeden z ohrožených druhů pampelišek – pampeliška domácí. Právě kvůli jejímu výskytu byly mezi botanicky významná území zařazeny Louky u Proudnic (foto vpravo nahoře).

Je už načase. Slyšíme i čteme o drastickém ohrožení biomu tropických pralesů – zmenšování rozlohy jejich ekosystémů a úbytku rostlinných i živočišných druhů. Ani v Evropě však v červených seznamech a v červených knihách ohrožených druhů (případně celých biologických společenstev i biotopů) neubývá. Spíše naopak.

Tváří v tvář rostoucímu znečištění životního prostředí, zabírání volné přírody pro zástavbu a její fragmentaci – zejména budováním komunikací, stoupajícím nárokům turistiky, rekreace a cestovního ruchu – je zapotřebí identifikovat a řádně zajistit systém území k zachování přírodních a krajinných hodnot. V České republice máme v současné době 2218 zvláště chráněných území různých kategorií. Hodnota řady z nich je potvrzena, statut a péče posíleny příznáním „predikátů“ mezinárodních kategorií: biosférická rezervace, mezinárodně významný („Ramsarský“) mokřad či významné ptačí území (IBA). V rámci soustavy Natura 2000 bylo v ČR schváleno 864 přírodních území do národního seznamu evropsky významných lokalit.

Nový mezinárodní projekt

K jmenovaným programům ve velmi nedávné době přibyla i identifikace a posílená ochrana území se zvláště významným a druhově bohatým či jinak zajímavým rostlinstvem. Projekt botanicky

Jak pomoci botanicky významným územím?

Mediální prezentace:

- vhodná prezentace významu lokalit v terénu (zejména na různých vysvětlujících tabulích či formou naučných stezek)
- prezentace lokalit v průvodcovských publikacích
- využívání botanicky významných území v rámci školní a mimoškolní výchovy a zájmové činnosti, v ekoturismu domácím i zahraničním apod.
- průvodcovská služba

Průzkumná činnost:

- pravidelný monitoring území, zejména z hlediska stavu, případných změn a vývoje botanických hodnot
- účast na speciálních výzkumech
- příprava podkladů pro plány managementu

Údržba území:

- fyzický výkon vhodného managementu
- jednání s vlastníky a uživateli příslušných pozemků
- získávání pozemků botanicky významných území do majetku či dlouhodobé správy (například v rámci programu pozemkových spolků Místo pro přírodu)

Koordinace aktivit:

- zapojování dalších partnerů do spolupráce

Podrobná pravidla pro péči o botanicky významná území se v současné době upřesňují, byl navržen pilotní projekt ve spolupráci ČSOP, AOPK ČR a mezinárodní organizace Planta Europa. V případě zájmu o spolupráci na tomto projektu (převzetí péče nad některým z botanicky významných území či některých aktivit v něm) kontaktujte Kancelář ÚVR ČSOP (viz tiráž).

Kdo z obdivovatelů přírody a turistů by neznal místa na samém severu Čech, oplývající jedinečnými krásami a krajinářskými hodnotami.

Proto tu také najdeme největší koncentrací velkoplošných chráněných území přírody u nás. Nejcentrálnější centrální část – Národní park České Švýcarsko – obklopují CHKO Labské pískovce a CHKO Lužické hory, na něž na jihu bezprostředně navazuje CHKO České středohoří. Ale i člověk zde v minulosti zanechal svou nesmazatelnou stopu v podobě unikátní lidové architektury, která umocňuje specifické přírodní prostředí. Díky staleté kontinuitě osídlení i geografickým a přírodním podmínkám, poskytujícím dostatek vhodného stavebního materiálu, zde vznikla typologicky osobitá a výtvarně ojedinělá forma lidového stavitelství, jejíž početné, mimořádně zajímavé a cenné doklady se na mnoha místech zachovaly dodnes.

Charakter krajiny a její vývoj

Oblast Šluknovského výběžku a sousedící části Horní Lužice včetně Frýdlantska byla ve středověku součástí přemyslovského státu a nazývala se Záhvožd' (Záhvozd),

Lidová architektura v nejsevernějších Čechách

TEXT A FOTO PAVEL BUREŠ

čili území za mohutným lesním komplexem – hvozdem pokrývajícím masiv Lužických hor a neprostupný labyrint skalních měst Labských pískovců. Do této panenské a prakticky neosídlené krajiny začínají koncem 13. a ve 14. století pronikat němečtí kolonisté v rámci takzvané velké vnější středověké kolonizace. Tito osadníci zakládají na lesní půdě typické dlouhé údolní řadové vsi s lánovou parcelací pluziny – kolem vodních toků a komunikací jsou více či méně volně řazeny po obou stranách jednotlivé usedlosti, za nimiž se táhnou úzké lány polí. V menší míře, pouze pokud to umožňoval terén, jsou zastoupeny osady s centrálním návesním prostorem – návesní lánové vsi.

Další významnější etapa vývoje osídlení tohoto regionu je spojena se vzrůstajícím zájmem šlechty o podnikání v průběhu 16.–18. stol. Díky příznivým podmínkám (nerostné suroviny, bohaté zásoby dřeva, vodní toky) vznikají v důsledku těchto aktivit v lesnatém a hornatém terénu kolem skláren, štol, hamrů, pil, mlýnů, valch a jiných zařízení menší rozptýlené dřevařské, sklářské, hornické a další osady, které však s postupným omezováním nerentabilní výroby nebo těžby během 19. stol. postihuje hromad-

ný odchod obyvatel za novými pracovními příležitostmi do v blízkosti vznikajících městských center.

V souvislosti s bouřlivým rozvojem průmyslové, zejména textilní, výroby v 18. a 19. stol. se charakter řady dosud zemědělských sídel podstatně mění. Vznik rozptýlených manufaktur, později továren, je doprovázen rychle se zvyšujícím počtem obyvatel a živelným růstem těchto vesnic – zástavba se zahušťuje, na zelené louce nebo na místě rozparcelovaných panských velkostatků vyrůstají krátké řadové ulicové sídelní útvary s pravidelně rozloženými štítově orientovanými domy tkalců nebo textilních dělníků s nevelkým hospodářským zázemím (typickým příkladem je současná Šmilovského ulice v Rumburku, dnes již vrostlá do městského organismu). V některých případech vede překotná stavební aktivita a koncentrace osídlení k transformaci vesnic v sídla s více či méně patrnými městskými znaky (vytvářejí se centra obklopená zděnými domy, staví se mohutné faktorské domy, vily podnikatelů a úředníků, dělnické kolonie, tovární budovy apod.), vše je ale prostoupeno a doprovázeno značným množstvím historických i nově budovaných staveb lidového charakteru. Tato sídla však vznikala bez

jakékoliv urbanistické koncepce a často dosti nešetně, razantně a bezohledně zasahovala do krajiny a původní zástavby (např. Varnsdorf – nazývaný v 19. stol. největší vesnicí rakouské monarchie, Krásná Lípa, Jiříkov či Mikulášovice)

Pokladnice lidové architektury

Téměř kompaktní osídlení německým etnikem ovlivnilo jak urbanistickou strukturu vesnických sídel, tak vnější podobu a konstrukci jednotlivých lidových staveb této oblasti. Kombinací stavebních materiálů (dřevo, kámen, v mladším období cihly) a technik (roubení, hrázdění i zdění), využitím specifických konstrukčních řešení a uplatněním osobitého výtvarného pojetí se na tomto území v průběhu 18. a 19. století rozvinula pozoruhodná, typologicky pestrá a dekorativně bohatá

Památkovými zónami lidové architektury byly v roce 1995 prohlášeny Kamenická Stráň, Dlouhý Důl a Vysoká Lípa. Městskými památkovými zónami se značným podílem hodnotných lidových staveb jsou pak Šluknov, Jiřetín pod Jedlovou a Česká Kamenice.

Dalšími zachovalými a hodnotnými vesnickými sídly z hlediska urbanistického, architektonického a kulturně historického jsou Brtníky, Císařský, Doubice, Chřibská, Kopec, Královka, Království, Krásné Pole, Kyjov, Lipová, Líska, Mezna, Mlýny, Rožany, Srbská Kamenice, Vlčí Hora, Všemyly aj. Totéž platí i o městech Jiříkov, Krásná Lípa, Rumburk a Varnsdorf. Mimo to si zasluhuje pozornost také celá řada samostatných staveb nebo usedlostních areálů lidové architektury chráněných jako jednotlivé kulturní pa-

lidová stavební kultura, do níž pronikly a s tvůrčí invencí byly přejímány prvky slohového stavitelství, a která na druhou stranu do jisté míry ovlivnila architekturu blízkých měst. Setkáme se tu s reprezentativními mohutnými patrovými faktorskými a kupeckými domy, velkými hospodářskými usedlostmi i drobnějšími chalupnickými a domkářskými usedlostmi a řemeslnickými domy s menším hospodářstvím (částečně v příměstských enklávách).

Jedinou památkovou rezervací lidové architektury v této oblasti najdeme v Rumburku. Je jí již zmíněná řemeslnická – tkalcovská Šmilovského ulice.

mátky a samozřejmě ještě daleko početnější skupina pozoruhodných lidových staveb, které kulturními památkami prohlášeny nejsou.

Pro znalce i pouhého milovníka krás lidového stavitelství je možno tento nejsevernější kout naší země označit bez nadsázky za pokladnici tohoto druhu památek, bohudík dosud poměrně kvalitně a ve značném množství dochovaných, zejména díky péči chalupářů. ☒

*Autor je pracovníkem Národního památkového ústavu.
Kontakt – tel.: 257 010 255,
e-mail: bureš@up.npu.cz*

Typické znaky lidové architektury nejsevernějších Čech

- **tzv. lužická podstávka** – konstrukce s podpěrnou funkcí, skládající se ze sloupků, umístěných po obvodu přední části domu, na nichž leží vaznice vynášející krov, případně patro; charakteristické je zde pro ni dekorativní ztvárnění do jakýchkoli dřevěných profilovaných balustrád a arkád
- **pískovcové portály vstupů**, výtvarně a kamenicky mimořádně bohatě a kvalitně provedené, původně většinou polychromované; výrazně se na nich uplatňují zejména prvky klasicistního a empírového tvarosloví
- **dekorativní obklady vnějších obvodových stěn domů** tvořené horizontálně položenými prkny, která jsou zdobena povrchově provedenou a barevně zvýrazněnou profilací, imitující tvarosloví městské zděné architektury (např. kvádrování, římsy, šambrány kolem oken apod.) – objevuje se zejména během 19. stol. u novostaveb i dodatečně u starších staveb se záměrem přiblížit lidové vesnické stavby městským zděným domům; vzniká tak půvabná a osobitá forma opožděného rustikálního klasicismu a empíru, charakteristická výlučně pro tuto oblast
- **mnohostranné využití břidlice nejen jako krytiny**, mimochodem velice trvanlivé, ale později rovněž k obkládání štítů a někdy i celých stěn; prvotně sloužila jako ochranný plášť budov, ale zanedlouho se přidružila i funkce dekorativní – tvarově a barevně odlišné šablony se skládaly do působivých ornamentálně pojatých mozaikových vzorů (později stejným způsobem užíván též eternit)
- **barevnost staveb** – nikde jinde na našem území se nesetkáme s tak bohatou škálou barevnosti u roubených staveb jako zde; nejenže byly barevně zvýrazňovány architektonické články a pohledově se uplatňující části, ale barevné nátěry se prováděly plošně na celé stavby a kombinovaly se různě odstíny – nejčastěji to byla hnědá, cihlově červená, zelená nebo okrová, ale najdeme i další

Park byl vyhlášen k 1. 1. 2000 na nejcennější části Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce a jeho hlavním účelem je zachování a obnova zdejšího přírodního bohatství.

V kraji skalních věží

K nejvýznamnějšímu, co národní park chrání, patří unikátní geomorfologie pískovcového skalního města s nespočty skalnatými hřbety či hlubokými roklemi a kaňony s protékajícími říčkami. Krajina Českého Švýcarska se zrodila v křídovém období před 90 miliony let, kdy se zde rozprostíralo mělké a teplé moře. Z okolních hor sem řeky přinášely písek, až jeho mohutné nánosy utvořily vrstvu mocnou přes 1000 m. Jejím zpevněním vznikla pískovcová deska, která během vulkanické činnosti v třetihorách rozpučala a byla prostoupena čedičovými horninami. K největším vulkanitům patří Růžovský vrch s výskytem kamených moří, který svými 619 m n.m. představuje nejvyšší místo národního parku. Během čtvrtohor to byla opět voda, která z rozpučené pískovcové desky za pomoci slunce, větru a mrazu vymodelovala dnešní krajinu.

Nejnámějším skalním útvarem je Pravčická brána – největší pískovcový most v Evropě. Hojně jsou nejrůznější tvary od vysokých věží, převisů a jeskyní až po drobnější voštiny, pokličky či železité výrůstky na povrchu skal.

Pro úplnost je třeba uvést, že mezi Doubicí, Kyjovem a Brtnicí se na okraji pískovců vyskytují i ojedinělé výchozy jurských vápenců nebo i permské červené sedimenty, známé spíše z Podkrkonoší.

Pískovce Českého Švýcarska jsou výborně propustné, a tak v nich kolují nekonečné zásoby podzemních vod. Jejich věčná pouť začíná na východním okraji parku, podél lužického přesmyku. V okolí tohoto geologického zlomu lze pozorovat, jak potokům ubývá vod, až některé z nich úplně mizí v podzemí. Spolu se zasakujícími vodami z dešťů a tajícího sněhu se vydávají na tisíciletou podzemní cestu směrem k Labi. V kaňonech Labe, dolní Křinice a Kamenice podzemní vody opět vyvěrají na povrch a dávají zde vzniknout křišťálově čistým potůčkům či

Jedním z obyvatelů vlhkých roklí je i pozoruhodný obojživelník – mllok skvrnitý.

Národní park České Švýcarsko

K počátku letošního roku se naplnilo pět let existence Národního parku České Švýcarsko.

TEXT A FOTO ZDENĚK PATZELT

5 let existence

mokřadům s rašeliništi. Vývěry vod mají stálou teplotu okolo 10°C, a tak i v zimě lze v jejich okolí vidět svěží zeleň lišejníků a mechorostů. Část podzemních vod v okolí Hřenska je pro svou mimořádnou kvalitu čerpána pro vodárenské zásobování Děčína.

Především lesy

Vedle unikátní geomorfologie je v Českém Švýcarsku předmětem ochrany i jeho flora a fauna. Prakticky celé území národního parku je zalesněno, a tak zde hlavní ekosystém představuje právě les. Jeho dnešní podoba je působením člověka v uplynulých staletích silně pozměněna, a proto patří obnovení přírodě blízkého stavu zdejších lesů k hlavním úkolům správy parku. Již bylo zahájeno nahrazování introdukované borovice vejmutovky původními dřevinami a také smrkové monokultury počala správa měnit na někdejší smíšené lesy.

Na chudých půdách pískovců mají svůj domov kyselé bučiny, borové doubravy a kyselé bory, kde se vedle buku lesního, smrku ztepilého, borovice lesní, ojedinělých dubů a vzácné jedle bělokoré daří i břízám, lískám, krušině olšové či jeřábům. Podél

vodních toků se na bohatších náplavech vzácně dochovaly zbytky lužních lesů s podílem olší a jasanů. Velké zpestření pak představují květnaté bučiny na bohatých půdách čedičových vulkanitů, kde se daří i lípám, jilmům a javorům. Ukázkou těchto vzácných lesů je Národní přírodní rezervace Růžák s výskytem pralesních ekosystémů a ojedinělými zbytky suťových lesů.

Kyselé půdy na pískovcích Českého Švýcarska jsou na květeny chudé, avšak tam, kde je obohacují průniky čedičových vulkanitů, a v okolí vodních toků a mokřadů početnost druhů stoupá. Bohatost květeny zvyšuje i klimatická inverze, kdy se na dně hlubokých kaňonů a roklí hromadí studený vzduch, a díky tomu se v nadmořských výškách okolo 150 m n.m. daří i chladnomilným a horským druhům. K nejtýpčtějším patří violka dvoukvětá, vranec jedlový, plavuň pučivá či žebrovice různolistá. V temných lesích se vyskytuje sedmikvítek horský, pstroček dvoulistý či šfavel kyselý a severní vlhké okraje skal jsou domovem rojovníku bahenního. Na slunných loukách zastupují teplomilnou květenu mateřídouška úzkolistá, třezalka tečkovaná či hvozdík kartouzek a světlé okraje skal si oblíbila borůvka, brusinka či vzácná šicha černá. Snad nejtýpčtějši květinou Českého Švýcarska je dnes nepůvodní náprstník červený, jehož bohaté porosty se rozšířily podél cest a na lesních pasekách.

Na bohatých půdách čedičových vyvěřelin se daří i náročnějším druhům, jako je kyčelnice cibulkonosná, měsícnice vytrvalá, jaterník podléška, dymnivka dutá či velmi vzácná kapradina laločnatá. Vyskytuje se zde i lilie zlatohlávek či orchidej hlístník hnědáček. Na zamokřelých loučkách se daří vzácným orchidejím kruštíku široolistému a bahennímu, bradáčku vejčitému či prstnatci májovému. V okolí vápenců a vápničitých pískovců roste česnek medvědí či podobílek šupinatý. Podél vodních toků se pak na jaře krajina zdobí koberci bledule jarní, prvosenky či sasanky hajní. Mimořádně bohaté je České Švýcarsko i na mechorosty, lišejníky a houby, pro které chladné a vlhké rokly představují pravý ráj. Přesto, že je jejich výzkum teprve v počátcích, je již dnes zřejmé, že se zde vyskytují druhy patřící k nejvýznamnějším v ČR.

Zoologické unikáty

Současná fauna Českého Švýcarska je výsledkem působení člověka, který mnoho druhů jako medvěda hnědého, vlka, losa či jeřábka lesního v uplynulých staletích vyhubil. K vzácným druhům patřil i tetřev hlušec, kterého zde bylo možné spatřit ještě před pouhými dvaceti lety. Dnes k největší fauně patří jelen evropský, prase divoké či srnec obecný. Vyskytují se i uměle vysazení mufloni a kamzíci. Podzemní nory obývají lišky a jezevci, dutiny stromů veverka a kuny. Tu a tam se objeví i zprávy

Violka dvoukvětá.

o spatření rysa ostrovida, který sem zaběhne na svých dalekých toulkách. Jeskynní prostory v pískovcích poskytují útočiště pro četné druhy netopýrů a skalní rozsedliny vyhledává plch velký či vzácnější plch zahradní. Vodní toky si oblíbila vydra říční a v kaňonu Labe se opět usadil i bobr evropský. Většina říček patří k pstruhovým vodám a králem zdejších ryb je po úspěšné reintrodukcii losos obecný. V bukových lesích lze za deště vidět mloka skvrnitého a malé vodní nádrže obývá více druhů čolků. Mokřady jsou domovem skokana hnědého či ropuchy obecné a častá je i ještěrka živorodá či slepýš křehký. Z hadů lze zejména na jaře vidět dnes již vzácnou zmiji obecnou.

Z ptáků si říční soutěsky oblíbili lednáček říční a skorec vodní, častý je konipas horský a občas sem na lov zalétne i volavka

popelavá. V hlubokých lesích pravidelně hnízdí čáp černý a skalní dutiny po úspěšném znovuvysazení obývá sokol stěhovavý. Z dravců zde dále hnízdí poštolka obecná, káně lesní či jestřáb lesní a v posledních letech sem pravidelně zalétá i orel mořský. Skalní římsy si oblíbil výr velký a vyskytuje se i sýc rousný nebo kulíšek nejmenší. Hluboké lesy obývá datel černý a z luk kolem obcí se na jaře hlasitě ozývá chřástal polní.

Bohatství fauny Českého Švýcarska dokládá i mimořádná pestrost hmyzu, např. u Vysoké Lípy bylo zjištěno na tisíc druhů motýlů. U Hřenska byl znovu objeven chrobák černý, který jinde v ČR nežije a který byl po mnoho desetiletí pokládán za vyhynulého. V chladných soutěskách se daří vzácným druhům brouků, kteří tu přežívají z dob ledových, a velmi vzácná je i horská kobylka žijící na čedičových vyvělinách, která se rovněž nikde jinde v ČR nevyskytuje.

Dobrovolná ochrana přírody na severu Čech

Dobrovolná ochrana přírody a krajiny má na severu Čech mnohaletou tradici a možná se dá tvrdit, že jednu z nejdelších. Již na konci 19. století vznikaly v nejsevernější části Čech spolky, které se ochranou přírody zabývaly. Jednalo se především o horské spolky. Jejich hlavní náplní byla turistika, přesto se již v té době členové horských spolků podíleli na dobrovolné ochraně přírody a krajiny. Na území dnešního Národního parku České Švýcarsko vznikla v roce 1941 snad první naučná stezka zřízená dobrovolníkem – p. Köglerem.

Dnes působí v oblasti nejsevernějších Čech dvě základní organizace Českého svazu ochránců přírody – ZO ČSOP Tilia v Krásné Lípě a ZO ČSOP při Střední lesnické škole Šluknov. ZO ČSOP Tilia Krásná Lípa je zřizovatelem 3 ekovýchovných a vzdělávacích zařízení – Severočeského centra ochránců přírody Tilia v Ústí nad Labem, Terénní základny pro ekologickou výchovu Buk v Krásné Lípě a Střediska ekologické výchovy Netopýr ve Varnsdorfu – a 4 turisticky a ochranně zaměřených oddílů s více než 100 členy.

ZO ČSOP Tilia je spolu se Správou Národního parku České Švýcarsko a městem Krásná Lípa zakladatelem Obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko. Ta se v krátké době zařadila mezi nejúspěšnější ekologicky zaměřené nevládní neziskové organizace v ČR. Jejím posláním je přispívat k vyváženému rozvoji širšího regionu Českého Švýcarska, především v oblasti ochrany přírodního prostředí a pozitivní prezentace.

Jan Eichler, ZO ČSOP Tilia, e-mail: tiliacz@volny.cz

Národní park pro lidi

Unikátnost přírody Českého Švýcarska dokládá oprávněnost nejvyšší zákonné ochrany. Nejnověji se národní park a přilehlá část CHKO Labské Pískovce staly součástí evropské soustavy chráněných území Natura 2000. Za ochranu přírody na území parku zodpovídá jeho správa sídlící v Krásné Lípě. Vedle zajištění ochrany přírody patří k hlavním úkolům správy již zmíněná péče

Král rybí fauny – losos evropský – se opět vrátil do Čech. Nemalou zásluhu na tom mají právě pracovníci NP České Švýcarsko.

o lesy na území parku, výzkumná činnost, ekologická výchova a osvěta.

Značnou pozornost v uplynulém období věnovala správa i podpoře šetrného turistického využití národního parku. Turistické cesty se dočkaly trvalé údržby, znovu zpřístupněny byly vyhlídky na Rudolfově kameni či Myší díry u Tokáně a rozsáhlou opravou prošly i nejnavštěvovanější vyhlídky u Pravčické brány, kde bylo obnoveno na 700 metrů zábradlí a schodišť. Vyznačeno bylo na 60 km cyklotras a v okolí Doubice byla zřízena i první hipotrasy pro jízdu na koních. V centru národního parku byl otevřen hraniční přechod v Zadních Jetřichovicích, který pěším turistům i cyklistům poskytl široké možnosti plánování výletních tras i do sousedního Saska. Pro turisty byla zřízena čtyři informační střediska, která pro správu parku provozuje Obecně prospěšná společnost České Švýcarsko. Jedno z nich sídlí v Krásné Lípě, kde se na jeho provozu podílí i samo město. Další jsou pak v Hřensku, Jetřichovicích a Dolní Chřibské v hájovně Saula.

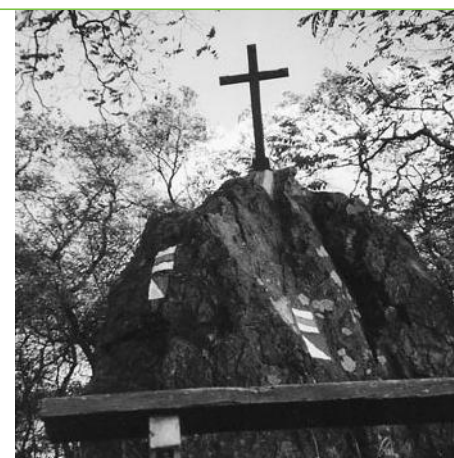
Velkým přínosem se pro region stalo zřízení oddělení geologie – skalní čety při správě národního parku. Ta se ujala monitorování stability skal a pečuje tak o bezpečnost návštěvníků i místních obyvatel. V současnosti je na území parku pod stálou kontrolou na tři sta míst a část z nich je sledována pomocí nejmodernějších technologií s dálkovým přenosem dat do centrálního počítače na správě NP. V kteroukoli denní i noční dobu jsou tak k dispozici okamžité údaje o stavu sledovaných skal. ☒

Autor je ředitelem Správy Národního parku Česká Švýcarsko.

Kontakt – tel.: 412 354 050, e-mail: n.park@npcs.cz

Kontakty

- Správa Národního parku České Švýcarsko – tel: 412 354 050, e-mail: n.park@npcs.cz, web: www.npcs.cz
- ZO ČSOP Tilia – tel.: 475 209 922, e-mail: tiliacz@volny.cz, web: www.volny.cz/tiliacz

O krašlovací spolky... Nejdřív mě zaujal název. Trochu starobylý, mile český. Okrašlit neznamená „načančat“. Znamená to činit věci krásnějšími, než zrovna jsou.

Další dávku energie mi dodalo setkání s knížkou *Podstata, cíl a organizace okrašlování*, sepsanou starostou Svazu českých spolků pro okrašlování a ochranu domoviny v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, dr. Janem Urbanem Jarníkem. To, co mě v knize zaujalo nejvíce, jsou „vzorové stanovy“. Širokou řeku splývající s obrovským proudem národně obrozeneckým, bylo třeba asi trochu zregulovat. Ovšem natolik velkoryse, že si každý mohl přijít na své, nikdo se jimi necítil omezen.

Do třetice mě pak oslovilo zjištění (v citované knížce), že v našem maloměstě byl založen okrašlovací spolek v roce 1892. Každé seborší pivo se pyšně logem s datem založení pivovaru. Takže se pyšníme také.

Tradice je tradice

Až u vás na vesnici (maloměstě) bude místní ochránářský spolek, ať má jakýkoliv název, upadat, vyhledejte tuhle knížku. Je docela pravděpodobné, že v ní najdete posilu. Je v ní seznam všech okrašlovacích spolků, jak postupně vznikaly.

A když zjistíte, že u vás spolek byl, zajděte do okresního archivu, najdete dost možná to, co já: knihy zápisů z výborových schůzí. Tenkrát ještě nikdo nebyl otráven schůzováním za bolševika. Schůzovat v češtině patřilo tehdy asi k tak oblíbeným činnostem, jako dnes sledování televize. Tak zábavné čtení, jaké jsem prožil v archivu nad sto let starými sešity zápisů ze schůzí jednoho maloměstského okrašlovacího spolku, jsem dlouho nezažil. Třeba: v roce 1893 se okrašlovací spolek rozhodl na náměs-

V srdci okrašlovacích spolků

V minulém čísle mě zaujal pěkný článek V. Storma věnovaný okrašlovacím spolkům.

S dovolením se k povídání přidám, protože od roku 1999 v jednom takovém spolku působím. Jmenuje se Okrašlovací spolek v Jílovém u Prahy, je řádně registrovaným občanským sdružením a od letošního roku také kolektivním členem ČSOP.

TEXT A FOTO IVO NEVEČERA

tí (kde dnes člověk nemá kudy jít pro samá auta, chodit se dá jen v suchém parku u kostela) konečně vysušit močál! Potíž byla s majiteli slepic, krav a jiného dobytka, kteří na vlhký rynek vyháněli zvířata na pastvu. Proto spolek prostor ohradil kůly a drátem (o pletivu se nikomu ještě nesnilo). Jenže během několika dní někdo ten drát ukradl! Cech zlodějů má v Čechách také, žel, dlouhou tradici. Podobných historek jsou zde desítky. Ve výboru spolku býval většinou starosta města, učitelé, doktor, lékárník, zkrátka městská elita. Opravdu milé počtení.

Proto od začátku znovuzrození našeho okrašlovacího spolku, který se chlubí založením před sto třemi léty, vedeme pečlivě kroniku s fotodokumentací. Ať se naši pravníci také zasmějí. Takže teď snad chápete, „co chtěl básník říci“ tím titulkem. S hrstkou přátel děláme, co se nám líbí a na co naše síly a hlavně peníze stačí. Vyhlásili jsme víceletý program „obnova drobných památek křesťanské kultury, místopisných bodů a rozptýlené zeleně krajiny Jílovska“. Kolik křížků, kapliček, božích muk stojí ještě zpola (či úplně) rozpadlých na polních cestách, které vedou mezi pustinou polí. Všechny ty cesty čekají na někdejší stromořadí! Anebo dnes rafinovaněji na „přírodě blízké porosty“, občas strom, někde keř, jinde třeba divizny.

Několikrát jsme v minulých dvou letech museli volat dobrovolné hasiče, aby nám pomohli udržet při životě čerstvě nasázené vzrostlé stromy, protože naše konve jim byly pro smích. Takže zas tak úplná „brnkačka“ to není. Ale je to pěkné, pramení z toho uspokojivý pocit. Pro přírodu, pro krajinu něco dělat přece musíme. Tolik nám dala, dává a je ochotna dávat až do smrti. Kež nezemře předčasně na zákeřnou nemoc zvanou lidský

egoismus. Vzhůru, všichni bratři a sestry, kdož máme mimo novodobě přebujelého myšlení také to prastaré, původní srdce – cit pro život všeho, co nás obklopuje. A pokud by se vám ten závěr zdál moc budovatelský, tak jinak: Mějte se hezky, okrašlujte se! ☒

Autor je předsedou okrašlovacího spolku v Jílovém. Kontakt – e-mail: regmuz@cbbox.cz

Na návštěvě ve Zvonečku

Ekocentrum Zvoneček sídlí v polosuterénu školní jídelny na kopci na okraji Vraného nad tavou. Uprostřed zahrady, o níž lidé z ekocentra trochu zálibně tvrdí, že by vůbec nebylo špatné, kdyby jim jednou patřila. To by se pak teprve skvěle připravovaly programy...

TEXT JAN MORAVEC FOTO JAN VRTIŠKA

Na první dvě zajímavosti narážíme hned na nástěnku u dveří. První je místní Projekt Krabičky – sbírání tetrapakových krabic, ze kterých se posléze vyrábí nábytek (jeden takový stůl máme možnost za chvíli vidět v kanceláři ekocentra), druhou je pak povídání o tom, co to vlastně Zvoneček je a jak vznikl. Dovolím si citovat: *Na začátku všeho bylo založení oddílu Mladých ochránců přírody Nezmaři, který začal fungovat 9. září v roce 1987. V roce 1996 založili odchovanci oddílu Základní organizaci ČSOP, které dali název Zvoneček. Proč Zvoneček? Zvonem se bije na poplach, zvonem se dávají svolávat lidé a nakonec je to i zkratka: Základka Vranských Otrých Nezmarů Čelčic Ekologické Katastrofě.*

Tak už tedy víme, kde to jsme. Můžeme tedy vstoupit.

V chodbě stojí několik připravených sovnků z plastových barelů, nad nimi velká nástěnka plná fotografií různých skládek s výmluvným nápisem „I takto mohou návštěvníci Vraného vidět naši obec“, připravená pro letošní ročník akce Uklidme svět. Kromě této chodby tu „Zvonečci“ prozatím obývají 4 místnosti – kancelář, klubovnu, dílnu spojenou s knihovnou a chloubu Zvonečků – zookoutek.

Dvě se netrhnou

Na nástěnku v kanceláři visí program akcí pro veřejnost na celý rok. „Jsou to vesměs takové happenings“, upozorňuje mě Petr Janeček, předseda základní organizace.

„Nejde v prvním plánu o nějakou velkou ekologii, jde hlavně o to vytáhnout lidi ze svých domů, od televize... Třeba Den přírodních národů. To jsme namaskovali jako Indiáni, Křováci, Eskymáci (to je v létě obzvlášť velká legrace) a snažíme se přimět lidi, aby předváděli jejich dovednosti – pletli rohože, stříleli lukem, lovili rybičky. Jarní hry mají za cíl ukázat dětem, co a jak se dřív hrálo – takové ty tradiční obyčejné hry jako kulička, hry s káčou, házení kamínků. Cyklistický trojboj, to je akce propagující šetrný styl dopravy. Předvádí, co všechno se dá s kolem provádět. Nebo Rekordman Vraného – přes 20 různých, vesměs recesistických

Setkání oddílových vedoucích

Neдавно proběhlo ve Vraném víkendové setkání oddílových vedoucích. Kromě povídání o tom, jak sehnat peníze či jak dostat děti do oddílu, se hlavně hrály hry. Účastníci setkání zde byli v roli dětí a pořadatelé pro ně připravovali program. Hned v pátek byly všem odebrány hodinky a mobilní telefony, aby neměli vůbec pojem o čase. Takovéto opoštění od času v dnešní uspěchané době bylo hodnoceno velmi pozitivně. Setkání se vydařilo. Jediné, co pořadatele mrzelo, byla malá účast – přijelo pouze 11 lidí.

úkolů, například vrh holinkou, skákání v pytli, běh se svázanými nohama... Toho se v poslední době účastní víc dospělých než dětí. A taky hodně pubertáků, což nás těší. Účast na většině těchto akcí bývá několik set lidí. Samozřejmě, že když už se sejdou, přihřejeme si i ochrannou polívčičku. Jsou tu různé ekologické výstavy, rozdávají se materiály, u počítače si mohou třeba spočítat svojí ekologickou stopu.“

Novinkou v programu jsou „významné dny“. Každý měsíc je vybrán nějaký ekologicky zaměřený den, ke kterému se uskuteční speciálně zaměřená osvětová akce. Pozvánku na ní dostanou lidé formou letáčku se základními informacemi o tom kterém dnu, jeho historii a významu. V programu ekocentra tak vidíme v květnu Světový den národních parků, v červnu Den květů, v říjnu Den stromů, v listopadu Světový den bez aut a v prosinci Mezinárodní den biologické rozmanitosti.

V místnostech je neustále živo. V klubovně zrovna probíhá schůzka mopíků, v zookoutku ošetřují dvě děčka všechny ty myši, gekony, agamy, želvy, žáby, užovky, sarančata, strašilky, šváby, štíry, sklípky a další roztočivou havěť, u počítače chystá další človíček program na příští týden a mezi tím vším se motá několik

mimin. Takhle to tu prý vypadá pořádek. Oficiálně tu je pro veřejnost otevřeno denně od dvou do sedmi, fakticky ale téměř nepřetržitě. A lidé jsou zvyklí sem chodit s nejrůznějšími problémy a starostmi. Kolem odpadů, péče o zeleň...

Ekocentrum pro školy

Mezitím přichází Honza Vrtiška, oficiální šéf ekocentra. A rozhovor se stáčí na výukové programy pro školy. Na monitoru počítače problikávají fotky, které Honza komentuje. Exkurze do terénu, pozorování zvířat, zjišťování čistoty vod (dva potůčky jen kousek od sebe, již na první pohled jeden živý a druhý mrtvý – co ukáží zkumavky?), smyslové vnímání stromů, poznávačka květin, výroba ručního papíru... Ta skupinka dětí předávajících si navzájem barevné míčky simuluje

mohou vybrat z nabídkového listu nebo si domluvit program „na míru“.

Čím jsou výukové programy na Zvonečku zvláštní, mimořádné? „Nevím, jestli je to tak mimořádné, ale naší snahou je, aby výukové programy nebyly jen o přírodě, ale aby byly i o mezilidských vztazích, o vzájemné spolupráci, o řešení krizových situací“ podotýká s neskrývanou hrdosťou Honza Vrtiška.

Ale stále ještě nepřišla řeč na to, co osobně považují za největší místní specialitu. Již pátým rokem pořádá ekocentrum Zvoneček korespondenční soutěž pro žáky prvního stupně základních škol „Svět kolem nás“. Z původně okresní záležitosti se postupně rozrostla na celý Středočeský kraj, dnes je do ní zapojeno na 700 dětí. V každém z osmi kol během školního roku řeší účastníci 5–6 nejrůz-

také jeden z aktuálních úkolů: *„Říká se, že ten, kdo si hraje, nezlobí a navíc zůstává dlouho mlád. Oblíbenou hrací pomůckou, která se dá využít pro nejrůznější činnosti, je hrací kostka s jedním až šesti puntíky. Proč bychom si ale takové kostky měli kupovat, když si je můžeme vyrobit. Zkuste tedy z nějakého materiálu (dřevo, hlína,...) vyrobit co nejhezčí funkční kostku – měla by to být libovolně velká krychlička s trochu zaoblenými rohy a nezapomeňte, že hrát si třeba mohou chtít i slepci. Hodnotit se bude její funkčnost i krása.“*

Mluvili jsme i o dalších věcech. O krajském kole Zlatého listu, o připravované naučné stezce na Zvolské homoli, o výborné spolupráci s místní školou, o semináři pro starosty... Jak to všechno „Zvonečci“ zvládají? Prý v pohodě. Nechce se tomu ani věřit, když člověk vidí a slyší tu škálu nejrůznějších činností. Vždyť patnáctihlavá organizace nemá ani jednoho stálého zaměstnance (pouze čtyři lidi pracují na částečné úvazky, které dohromady netvoří ani jedno celé pracovní místo). Nebylo by to možné bez výrazné podpory obce a Středočeského kraje, ale zejména bez nadšení všech těch, co se kolem Zvonečku pohybují. ☺

Autor je redaktorem časopisu. Kontakt – e-mail: jmoravec@ecn.cz

Výukový program v zookoutku.

putování živin rostlinou. Tady se cvičně třídí odpady. Tyhle provazy natahané křížem krážem napříč místností představují vzájemné vztahy organismů v ekosystému. K některým výukovým programům je využíván i zookoutek. Žáci si tu mohou třeba na vlastní oči ověřit přizpůsobení zvířat různým životním podmínkám. Nedílnou součástí je prohlubování úcty ke zvířatům jakožto živým tvorům. Školy si

nejších úkolů. K čistě přírodovědným tématům v prvním ročníku přibyla i témata místopisná, globální výchovy či domácí ekologie, některé úkoly je nutné řešit v terénu, jiné v knihovně či v pracovně. „Pokud chtějí účastníci uspět, musí je to úplně pohltnout“, podotýká Honza Vrtiška. A na výsledcích jednotlivých kol a zadání, které jsou každoročně prezentovány ve sborníku a od letoška i průběžně na webu (svetkolemna.wz.cz), je zřejmé, že mnohé to skutečně pohltnou. Zkuste si schválně

Kontakty

Tel.: 257 762 036, 606 180 704
E-mail: cev.zvonecek@quick.cz, honza.vrtiska@zsvrane.cz
Webové stránky www.cev-zvonecek.cz
se dosud tvoří.
Ekocentrum se nachází v areálu mateřské školy v Březovské ulici.

Průzkum kruhu

Nejedná se vlastně o hru v pravém slova smyslu, ale podle našich zkušeností se dá i při této aktivitě zažít mnohé dobrodružství. Její náročnost můžeme přizpůsobit svým časovým možnostem – dá se realizovat při jednodenní výpravě, o víkendovce, hodí se i na tábor.

Kolem základny vytvoříme pomyslný kruh s poloměrem přizpůsobeným našim schopnostem a časovým možnostem – např. 10 km. Naším úkolem pak je vytvořit s využitím mapy a dalších informačních zdrojů akční plán, jehož cílem

Hry s krajinou

TEXT JAN VRTIŠKA
ILUSTRACE DAVID TURNER

zkomplikovat vzájemnými souboji v případech, kdy se dvě (nebo více) družiny na cestě setkají.

Rozhovor s kamenem...

Zatímco s některými lidmi se mluvit vůbec nedá, s kamenem, květinou či krajinou si citlivý člověk může popovídat velmi dobře. Alespoň nám se to v oddíle docela daří. Již mnohokrát jsme si na to při potulkách přírodou našli chvilku času. Každý se posadil sám u vybraného objektu a pak už záleželo jen na něm, jak se dovede „naladit na správnou vlnu“.

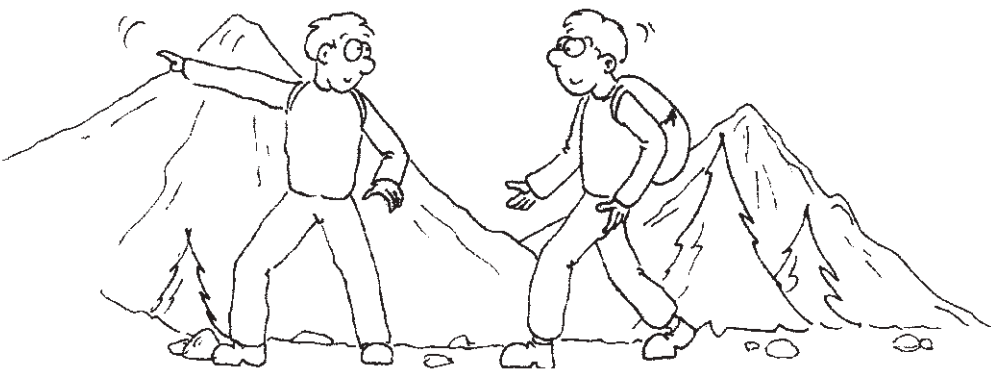
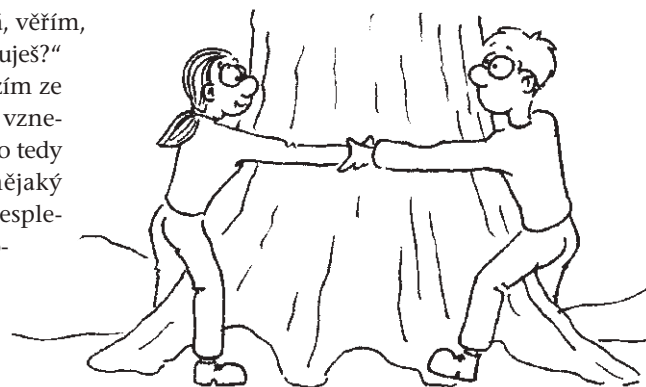
Když jsme jednou šplhali na nějakou horu [my šplháme (na hory) často a rádi], měli jsme za úkol vynést v týmech od úpatí na vrchol kameny (to děláme

nohy, zamotala se mi hlava a já se kutálel až sem dolů. Potom jsem nějakou dobu podkládal kolo nějakého nákladáku z blízkého lomu a teď tady ležím jen tak. Pozoruju hmyzáčky, koukám na mraky a v noci na hvězdy. Občas pomůžu zbloudilému mravenci najít cestu do mraveniště.“ „A co bys řek tomu, kdybys tě teď zase vynesl na vrchol?“ „Fakt? No to je skvělé, vyber mi tam hezké místo.“ „Tak jdeme.“ „Přesně na tuhle cestu si vzpomínám. Tudy jsem se koulel.“ – k jednomu kameni na cestě: – „Jé, ahoj Matýsku, co ty tu děláš? Myslel jsem, že je dávno po tobě. Jé, ahoj Lucko, ty jsi tu taky? A támhle Luboš – tebe jsem taky několik milionů let neviděl, vypadáš docela zachovalé...“ Od té chvíle nebyla s Alfonsem žádná řeč – potkával a zdravil stále nové a nové kamarády a kamarádky.

O nejtlustší strom

Tuto aktivitku využíváme občas v oddíle pro zpříjemnění cesty lesem. Každý soutězíci se snaží kolem cesty objevit strom, který by měl větší obvod kmene ve výšce 1,3 m nad zemí než stromy soupeřů. Strom, který si vybere, je společně změřen (je možno si o něm i něco povědět – druh, zdravotní stav...) a výsledek je zaznamenán. Každý soutězíci má v jednom kole právo na dva pokusy. Kolo je omezeno nejčastěji časem. Vítěz kola získá tolik bodů, kolik je soutězíci, ostatní vždy podle pořadí o bod méně, podstatný je ale až celkový výsledek.

*Autor je vedoucím MOP Nezmaří.
Kontakt – e-mail: hey.vey@centrum.cz*

je v daném kruhu splnit všechny následující úkoly:

- vystoupit na nejvyšší bod
- dostat se na břeh největší vodní plochy (a v případě, že je to vhodné a splnitelné, se v ní vykoupat)
- nalézt nejstarší stavbu a nakreslit ji
- navštívit chráněné území (samozřejmě dodržet zákon o ochraně přírody)
- nalézt nějaký památný strom, změřit jeho obvod, nakreslit ho a vypátrat nějaké informace o jeho historii

Jako inspirace to snad stačí – úkolů je možno vymyslet velké množství podle chuti a zájmu.

Akci je možno realizovat třeba jako soutěž družin – pak je možné ji ještě

také často, tým pak má za úkol postavit z nich co nejvyšší věž). A při tom vznikl tento rozhovor:

„Ahoj šutre.“ „No dovol, harante, chovej se slušně ke starší generaci.“ „Hm, tak to se moc omlouvám, nevěděl jsem, že tě to urazí.“ „No dobrá, věřím, žeš to nemyslel zle. Jak se jmenuješ?“ „Já jsem Ondra, a ty?“ „Pocházím ze slavného rodu Rulovců a nesu vznesené jméno Rula Alfons.“ „Tak to tedy koukám. Myslel jsem, že jsi nějaký Žulovec.“ „Snad už se příště nespletěš.“ „A jak ses sem vlastně dostal?“ „Ale, ani se neptej. Ještě nedávno jsem spokojeně ležel kousek pod vrcholem. Pak mi najednou podjely

Řada přírodovědců, filozofů i terénních ochranářů hledala na podzim na konferenci „Dobrovolná ochrana přírody v ČR“ odpověď na otázku, proč chráníme přírodu.

Podívejme se, jak o tomtéž na stránkách Krásy našeho domova uvažoval před 70 lety nestor naší ochrany přírody Rudolf Maximovič. A popřemýšlejme, jak se za ty roky pohled na ochranu přírody změnil...

Říká se, že přírodu máme chránit z důvodů vědeckých, etických a estetických. Jinými slovy: 1. pro praktický význam se zřetelem k potřebám člověka, 2. pro potřeby diktované zájmy vědeckými, estetickými a hygienickými. Zkrátka: přírodu máme chránit ve svém vlastním zájmu, pro zabezpečení trvalé výnosnosti naší zemědělské i průmyslové práce i k zábavě, potěšení lidu. Neboť i zájmy vědecké, i estetické mají sledovat jediný cíl: prospěti lidstvu!

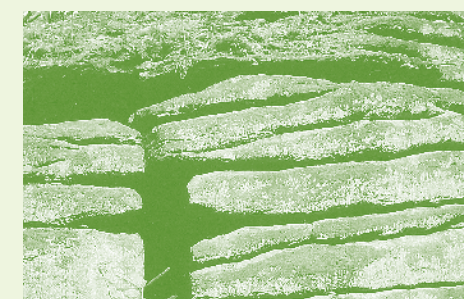
Na prvním místě chraňme přírodu z důvodů lidsky sobeckých, pro lidské zdraví.

Namítá se mi obyčejně: Technická díla, tj. např. podniky vodohospodářské, komunikační, provozní, důlní zařízení, výroby atd. mají svoji tradici již v době, kdy člověk zahájil boj o svoji existenci. Naproti tomu „ochrana přírody“ datuje se od doby, kdy si člověk uvědomil, že ovládá přírodu i v jejích silách, ochuzuje přirozený ráz krajů ve všech jeho složkách i vztazích přímo ke své škodě, podřívá technickými a hospodářskými zařízeními, novodobým to výrazem lidské vůle, v základech prosperitu svého vlastního podnikání.

Souhlasím. Jest ale zajímavá a nesporná, že technická zařízení starší doby vyhovovala jak dobrou a vhodnou formou, tak harmonickým vztahem k rámci svého okolí dokonaleji veřejným zájmům a byla při tom i rozumně řešena po stránce praktickotechnické. Není proto neodůvodněno, proč by se nemělo také při nových podnicích všemožně usilovat o tento stav, a to tím více, když není závislý na zvýšených, zvláštních nákla-

Rudolf Maximovič Několik úvah o ochraně přírody

dech, nýbrž může dokonce vésti při všestranném promyšlení k úsporám.

Třeba se domoci toho, aby každý občan pokládal z lidského hlediska pro sebe za nepřijatelné zabít chráněné zvíře, vykácti chráněné stromořadí, strom, utrhnouti či ze země vyrýpnouti vzácnou rostlinu, „přírodní památku“, jakýmkoliv způsobem poškoditi – i turistickou značkou, blízkou, nevhodnou stavbou neb reklamou a technickým zařízením – vynikající geologický zjev, útvar a pod.

Nejen však proti člověku, přírodu je nutno chránit i proti škůdcům z jejich vlastních řad. Je často nutno bojovati i proti škůdcům z říše živočišné a rostlinné, což nejlépe činíme podporou rozvoje jejich nepřátel, a to zachováním jejich životních, biologických podmínek, po případě podporou při hnízdění a výchově mláďat m. j.

Dnešní hospodářská krize vyžaduje přesně vyjádřené hospodářské účelnosti ve všech oborech lidské práce a tudíž i v ochraně přírody. Neboť problém zachování rostlinného a živočišného fondu země jako surovinové base našeho hospodářství jest jádrem hospodářských snah i ochrany přírody. To není ovšem – jako každé řádné podnikání – možno bez plánovité práce. Podkladem pro plánovitost v ochraně přírody je inventarisace

těch přírodních bohatství, jež máme. Nutno pořídit t. ř. biologický obraz naší země. Jen srovnání těchto bohatství, přirozených přírodních fondů s rozsahem jejich exploatace umožní dokonalé ocenění správnosti našeho hospodářského a průmyslového podnikání a stanovení takových norem jejich využívání, jež nepřispívají ani nevedou k jejich zničení. Proto znalost biologie objektů, jež mají býti předmětem hospodářského či průmyslového využití člověka, a znalost vzájemných vztahů mezi nimi a je obklopujícím prostředím mají důležitou úlohu v plánovitě budování exploatačního úsilí. A protože biologie je disciplinou vědy, jest rozšíření a prohloubení vědecké, badatelské i výzkumné práce jedním ze základních úkolů ochrany přírody.

V ochranářské literatuře – zejména anglické (americké) – často čteme heslo: „Stav ochrany přírody je nejlepším dokladem kulturní úrovně země!“ Nelze nepřiznati hlubokou oprávněnost tohoto hesla v mnohém smyslu. Vědomí nezbytnosti chránit přírodu předpokládá určitou kulturnost země a existenci organizované vědy, vědomí nutnosti chovati se šetrně k přírodním bohatstvím může vzniknouti jen při určité úrovni hmotné kultury. Proto nejen v zemích s vyspělou kulturou a vzděláním, ale i s vysokou úrovní agrikultury a industrialisace se ukazuje rozmach ochranářských ideí.

Jsou státy, kde zvláštní úřední dozorcí pečují o dodržování předpisů vydaných na ochranu přírodních pamětíhodností, a jsou opět jiné státy, kde občanstvo samo se sdružilo v ligu dozorců. Tohoto příkladu je třeba následovati.

*(Vybráno z článku Do nové práce!
Novoroční myšlenky o ochraně přírody.
Krása našeho domova 1935)*

Léto se blíží, konečně se oteplí a vy určitě vyrazíte do přírody. Máme pro vás několik malých hádanek o zvířatech a rostlinách, které byste na svých výpravách mohli potkat. Hodně štěstí při luštění a spoustu dobrodružství na cestách
přeji Sova a Mauta

Střípky z přírody nejen pro děti

1. Osmisměrka

V létě u potůčků, rybníků, řek, jezer a moří potkáte spoustu nejrůznějších živočichů a uvidíte zajímavé rostliny. V osmisměrce je schováno několik z nich. Vyškrtejte jejich názvy a z písmen, která zbydou nepřeskrtnutá, přečtěte název největšího rybníka v České republice. Založil ho Jakub Krčín z Jelčan už v 16. století. Hráz rybníka je dlouhá skoro dva kilometry a roste na ní 76 památných stromů – dubů letních.

candát, čápi, husa, kulík, leknín, parma, plameňák, potápka, pstruh, rak, řasa, řeka, sumci, vážka, žába

P	S	T	R	U	H	R	O
O	Č	A	P	I	U	Ž	M
T	B	D	A	A	S	A	Ř
A	E	N	R	U	A	V	E
P	L	A	M	E	Ň	A	K
K	K	C	A	B	A	Ž	Y
A	I	K	I	L	U	K	R
N	I	N	K	E	L	A	K

2. Léčivé rostliny

V následujících větách jsme schovali jména osmi rostlin, které mohou pomoci při léčení různých onemocnění. (příklad: Skály byly obří, zahalené v mlze. = brýza) Najdete je? V závorce si pak přečtěte, jak rostliny působí.

Vznášela se jako při valčíku.

(působí na ledviny, močový měchýř, pročišťuje)

Z těch dvou chlapců je Petr menší.

(působí proti křečím a zánětům, proti nadýmání a při nachlazení)

Maminka má tak dobré sušenky! (působí na játra, žlučník, proti nadýmání, zlepšuje chuť k jídlu, v mastech chladí a tiší bolest, přidává se do čajů proti kašli a na uvolnění dýchacích cest)

Lékařské skalpely někde ležely.

(působí na žaludek)

Pospíchal bystře za lkajícími ženami.

(působí jako uklidňující prostředek, v mastech a olejích na popáleniny)

Dělali na kameny vislé značky pro ty, co šli za nimi. (působí na žaludek a na dýchací cesty)

Pan Tučeř má neklidné spaní.

(působí proti křečím a zánětům, proti nadýmání a při nachlazení)

Na stavbu voru budete potřebovat devět silných klád. (uklidňuje, tlumí bolest a křeče, má silné pročišťující účinky)

3. Rosnička

V povídání o rosnice se nám ztratila některá slova, dokážete doplnit obrázky, které je nahradí?

Půjdete-li na jaře k večeru kolem, můžete zaslechnout „.....“ se svým typickým „brekekeke“. Ve skutečnosti tam ale skřehotají samečci rosničky, kteří se tak snaží přilákat samičky. Rosničky se této pohádkové postavě podobají nejen hlasem, ale i – jsou zelené. Na koncích má tato žába „přisavky“, pomoci nichž dobře šplhá. Často ji proto najdete sedět v křoví na O rosničkách se říká, že umějí předpovídat počasí, ale ve skutečnosti se pouze přesunují za potravou, kterou je různý létající hmyz, ale třeba i

4. Vosa

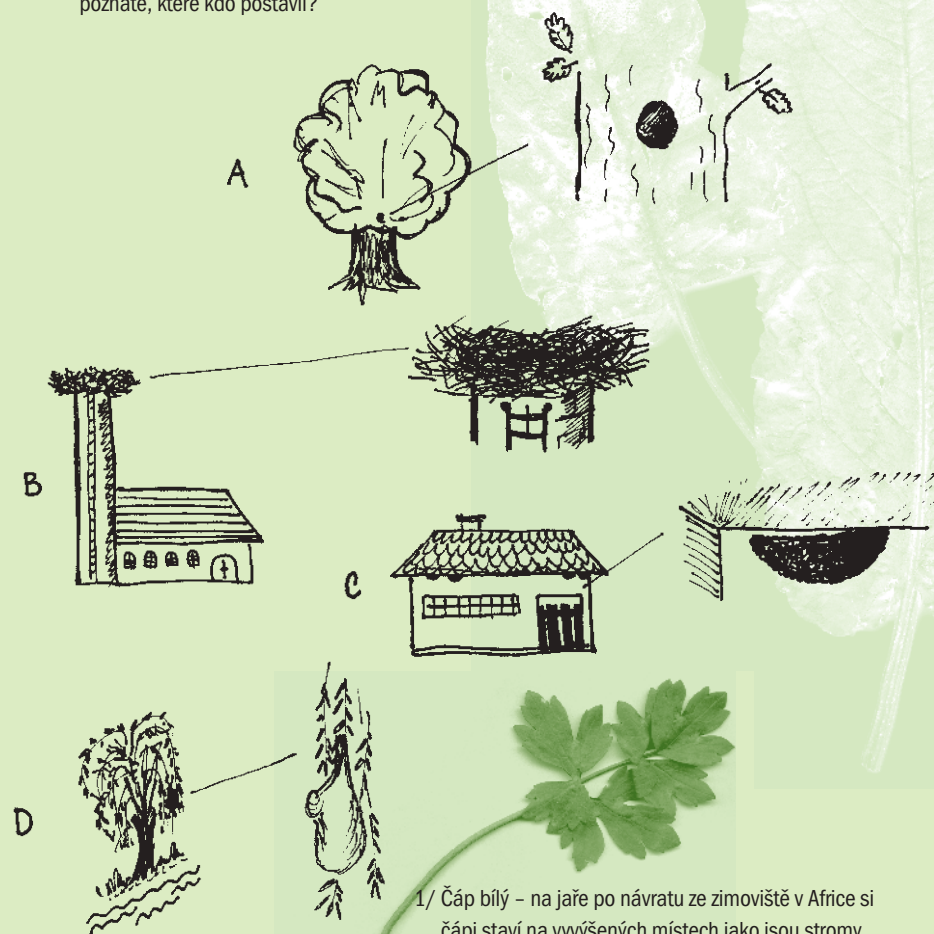
Vosu zná asi každý. V létě vás obletuje, když máte zmrzlinu, limonádu nebo prostě něco sladkého. Vosa se však neživí pouze těmito dobrotami, na těch jenom mlsá podobně jako vy. Hlavně je to dravec, který loví jiný hmyz, například mouchy. Vosa je nápadná svým žluto-černým „(tajenka křížovky)“ zbarvením, kterým dává všem okolo najevo – Pozor! Mám žihadlo a můžu tě bodnout! Tomu rozumí lidé i jiná zvířata a raději se jí vyhnou. Vosa si tak zachrání život jak před plácající rukou, tak před těmi, kdo se jinak hmyzem žví.

- muži ji nosí kolem krku, vázanka
- za sedm dní
- hlodavec
- velký oheň, ale ne požár
- kus ledu, co plave po řece
- zubní nemoc
- měkká souhláska
- souhlas
- kouř
- australský pštros

1	R
2			.	.	.	E	.	.	.
3		Y
4			.	R
5		K
6			.	Z
7	
8	A
9		.	.	M
10	E

5. Kdepak hnízdí?

Každý pták si staví trochu jiné hnízdo – poznáte, které kdo postavil?

- Čáp bílý – na jaře po návratu ze zimoviště v Africe si čápi staví na vyvýšených místech jako jsou stromy, komíny, sloupy apod. velké, neuspořádané hnízdo z klacíků. Může mít až kolem 2 metrů v průměru.
- Moudivláček lužní – hnízdo moudivláčka najdete na stromech poblíž vody. Aby se do hnízda nedostal nikdo, kdo by chtěl sníst jeho vajíčka nebo ptáčata, staví moudivláček kulaté uzavřené hnízdo pouze s malou rourkou umožňující vstup. Aby bylo hnízdo ještě bezpečnější, zavěsí je na tenkou větvíčku, na které se pohupuje.
- Puštíček obecný – podobně jako jiné sovy hnízdí v dutině stromů. Soví vajíčka tak nejsou vidět a nemají se kam zakutálet, proto jsou bílá a mnohem kulatější než třeba vajíčka slepič.
- Vlaštovka obecná – staví si hnízdo ze slámy a hlíny, kterou slepuje svými slinami. Hotové hnízdo vypadá trochu jako měkká hliněná miska přilepená na zdi. Vlaštovky je často staví ve chlévech, kde bývá dostatek much – jejich potravu.

Cílem akce je co nejvíce smazat někdy velice ostré hranice mezi zahradou a okolní přírodou. Formou soutěže působíme na majitele a uživatele zahrad, aby se začali zajímat o živočichy, kteří na jejich zahradách žijí nebo mohou žít. Vždy čtvrtý víkend v květnu (školy 5 pracovních dnů před tímto víkendem) a o vánočních svátcích zaznamenáváme výskyt vybraných druhů živočichů. Vyhrávají ti, kteří přilákají na své zahrady nejvíce živočichů (a také ti, kteří se během let budou nejvíce snažit své zahrady pro zvířata uzpůsobit).

Vánoční kolo

Vánoční, tzv. ptačí kolo soutěže bylo velice úspěšné. Přesto, že počasí nepřálo (bylo moc hezky a ptáci necítili potřebu přikrmovat se na našich krmítkách), výsledná pozorování potvrdila, jak významnými biotopy mohou naše zahrady být. Ptačího kola se zúčastnilo celkem 171 zahrad. Nejčastěji, celkem na 153 zahradách, byly pozorovány sýkory, nejvíce koňadry a modřínky, ale v šesti případech i vzácná parukářka. Druhé pořadí co do četnosti zaujali kosi (147 zahrad), třetí byli vrabci (122). Z mapovaných druhů se vyskytovalo nejméně špačků (25), stehlíků a havranů (39). Mile překvapily červenky. Tito donedávna tažní ptáčkové zimovali na 48 zahradách! Z dalších pozorovaných druhů byly nejvíce zastoupe-

Živá zahrada – rok druhý

Již 321 zahrad je zapojeno do akce Živá zahrada, kterou ČSOP vyhlásil před rokem.

TEXT PETR N. STÝBLO

Mohl se totiž těšit pohledem na nebývale velká hejna hodujících kvíčalů a dokonce vzácných zimních hostů – brkoslavů. Celkem bylo pozorováno 46 druhů ptáků.

Dvanáct rad pro oživení vaší zahrady

1. používejte metody organického zahradnictví – vyvarujte se jakýchkoliv chemických přípravků, používejte organická hnojiva (kompost, hnůj), pamatujte, že i plevel má na vaší zahradě své místo, proto ho neničte tam, kde nepřekáží
2. nesnažte se mít celou zahradu pečlivě upravenou. Ponechte na ní místa s vysokou trávou a hromady listů a třeba větví jako úkryty pro obojživelníky, hmyz, pavouky a malé savce. Shrabávejte listy pod křoviny, na podzim nechte na zemi spadané ovoce, část jablek a jiných plodů ponechte na stromech.
3. udělejte si na zahradě „divoký koutek“ – pěstujte zde plazivé či popínavé keře (ostružiny, břečťan). Hromada nařezaného dříví a kamení či starý mrtvý strom neuvěřitelně podpoří život na vaší zahradě.
4. pokuste se, pokud je to jen trochu možné, pěstovat pouze původní druhy stromů, keřů a květin. Vybírejte takové ovocné odrůdy, které vám nejen přinesou bohatou a chutnou úrodu, ale zároveň poskytnou útočiště a potravu jiným živočichům.
5. neberte rostliny pro vaši zahradu z přírody! Každý odběr organismů z přírody je dnes nelegální. Uvědomte si, že význam vaší přírodní zahrady tkví v tom, že vytváří nové prostředí pro ohrožené druhy rostlin a živočichů, nikoliv, že jejich původní prostředí nahrazuje.

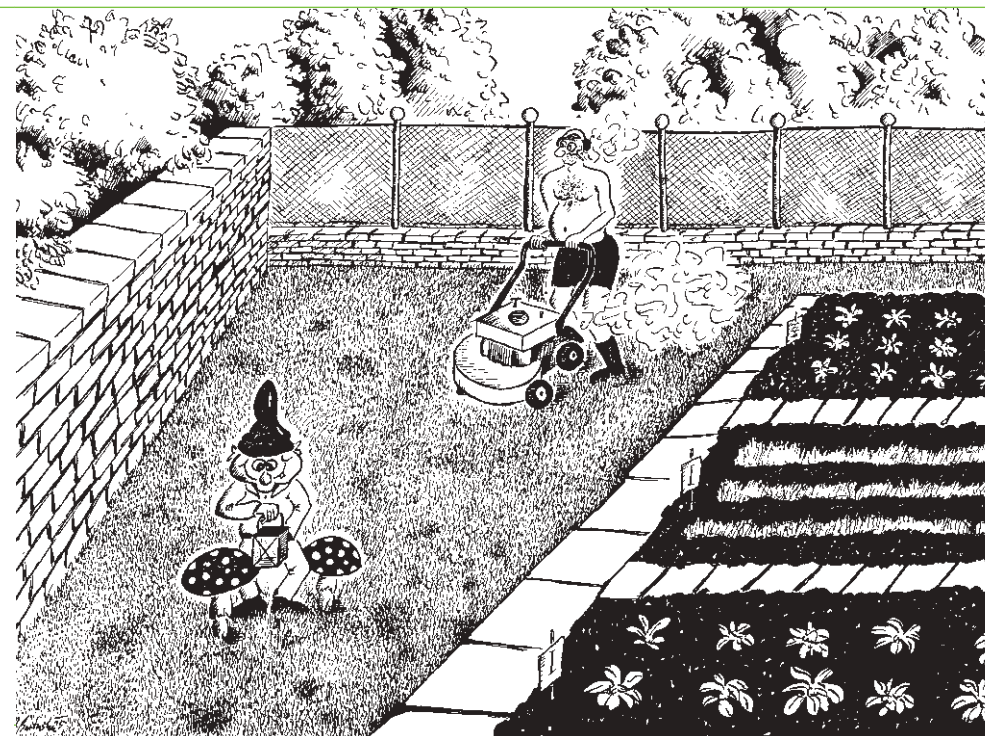

FOTO: KAROLÍNA ŠVANDOVÁ

ny sojky (63) a straky (58), což potvrzuje ne zrovna potěšitelný trend přibližování se těchto predátorů do blízkosti člověka. Čím bylo toto kolo specifické? Například tím, že neprohloupil nikdo, kdo ze stromů na podzim neskldil všechny jablka.

ILUSTRACE: VÁCLAV BARTUŠKA

ILUSTRACE: VÁCLAV BARTUŠKA

Spočítejte, kolik zvířat je na tomto a kolik na sousedním obrázku zahrady. Které z nich se podobá ta vaše?

6. nerozšiřujte rostliny z vaší zahrady do přírody! Nikdy nemůžete vědět, zda tam zrovna tato konkrétní rostlinka patří a jak by mohla ovlivnit své okolí, kdyby se v přírodě uchytila.
7. snažte se nepoužívat rašelinu, protože těžba rašeliny v přírodě

FOTO: ZO ČSOP VLAŠIM

Umělé úkryty pro hmyz mohou alespoň částečně nahradit přirozené materiály, které hmyz na zahradě vyhledává, jako jsou třeba dutiny starých stromů.

je velice destruktivní a zanechává hluboké rány. Namísto rašeliny používejte svůj vlastní kompost. V zahradnických obchodech lze zakoupit i různé přírodně příznivější náhražky rašeliny.

8. kupujte semínka a sazeničky rostlin nejlépe rovnou od místních zahradníků tak, abyste měli jistotu, že jde o původní druhy. V obchodech nadnárodních společností původní rostliny většinou nenajdete.
9. nerušte hnízdicí živočichy, nepřibližujte se k jejich hnízdům. Vězte, že vás neustále pozorují bystré oči predátorů (straky, sojky, kočky), kteří ho okamžitě vyplní, pokud je na hnízdo upozorníte.
10. poskytněte živočichům nezávadnou potravu a vodu po celý rok. Především jde o přirozenou potravu, ale nebojte se instalovat krmítka či umělé napajedlo.
11. zapisujte si vše, co a za jakých okolností jste na své zahradě viděli a slyšeli. Časem budete moci porovnávat svá pozorování s roky minulými a určitě dojdete k zajímavým závěrům. Nebojte se svá zajímavá pozorování hlásit místní ochranářské (ČSOP, ČSO) či vědecké (muzeum) instituci.
12. a nakonec, najděte si čas odpočinout si na své zahradě a užijte si to! ☺

Autor je ředitelem Kanceláře ÚVR ČSOP.
Kontakt – e-mail: csop@ecn.cz

Jaro 2005

Ve dnech 20.–22. května 2005 proběhne jarní kolo soutěže. Školní zahrady, na které se v tomto roce chceme více zaměřit, budou samozřejmě soutěžit ve dnech vyučovacích, tedy 16. až 20. května. Proto, aby byly výsledky z jednotlivých zahrad porovnatelné, je bezpodmínečně nutné tyto soutěžní termíny dodržet.

V čem tato soutěž spočívá?

V uvedených květnových dnech se na dané zahradě zaznamenává výskyt co nejvíce z vybraných druhů či skupin druhů živočichů. Důležité je zamyslet se na tím, proč se na zahradě někteří živočichové vyskytují a jiní ne, a pokusit se je na zahradu přilákat. V dalších letech se ukáže, zda se to povedlo. Někdy to asi bude marný boj, ale přece budku pro sýkorky, rostliny, které potřebují motýli, či napajedlo pro ptáky si na svoji zahradu může dát každý!

Aby mohl být výskyt živočicha daného druhu zaznamenán, musí se alespoň jeden jeho jedinec dotknout území zahrady nebo rostliny či stavby na zahradě se nacházející. Pokud se sleduje skupina druhů – například sýkorky či ještěrky, není pro tuto soutěž nutné určit přesně, o který druh sýkorky či ještěrky se jedná. Přesné určení druhu je však vítáno, neboť může přinést i zajímavé a vědecky cenné údaje. Rovněž je vítána fotodokumentace pozorování těchto druhů jakož i informace o výskytu dalších zajímavých „nesoutěžních“ živočichů. A od dětí samozřejmě uvítáme obrázky.

Do soutěže Živá zahrada se nemusíte hlásit předem. Stačí, když ve vyhlášeném termínu zaznamenáte ve vybrané zahradě svá pozorování do přiložené mapovací karty. Vyplněnou kartu poté zašlete na adresu ČSOP. Uvítáme, když ke kartě přiložíte fotografie či obrázky ilustrující vaše pozorování a třeba i povídání o tom, jak jste dopadli a co chcete na zahradě pro zvířata zlepšit. Kartu lze vyplnit a zaslat i elektronicky z internetové adresy: www.csop.cz nebo www.zivazahrada.cz.

O krajině a industriální přírodě

S VÁCLAVEM CÍLKEM

Na konferenci „Dobrovolná ochrana přírody v ČR“ zaujal svojí lapidární odpovědí na otázku, proč chráníme přírodu: „Protože je!“.

A následně zajímavým výkladem o ochraně přírody, kterou mnoho lidí vůbec nevnímá jako přírodu.

V našem rozhovoru jsme na toto vystoupení navázali.

TEXT JAN MORAVEC

ILUSTRACNÍ FOTO HANA RYSOVÁ

Velkým tématem vašich prací je paměť krajiny. Je to také ještě ochrana přírody, nebo již spíše ochrana kulturního dědictví?

Když jsme u té krajiny – jednou z věcí, které mě poslední dobou opravdu oslovily, je charakteristika Jirky Sádla, co to je louka. Louka je něco, co v přírodě jako takové vlastně vůbec neexistuje. Louka je hrozně lidský artefakt. A zároveň pro nás, kteří krajinou normálně chodíme, je louka takovou esencí přírody. To znamená, že krajina má části, které jsou hodně přírodní, a části, které jsou hodně kulturní. Když se to povede, tak části, které jsou kulturní, jako je právě ta louka, mohou působit jako přírodní artefakt, jako bohatá příroda. Víte, já jsem dopoledne přírodovědec a odpoledne se stávám člověkem kultury. Já to mám hodně propojené. Kromě kamenů a skalních výchozů a nižších rostlin (které mám radši než ty vyšší) mám taky rád historii krajiny. A ta je vázaná, málo platné, právě na věci, které stojí mezi přírodou a člověkem. Takový bezvadný, romantický kus přírody je třeba zřecina hradu na skále. Nebo stará cesta, zarostlý starý úvoz. Protože ten úvoz je dneska nejenom pamětí té krajiny, ale je to taky ekoton, je to taky křoviště, je tam víc ptáků, jsou tam zajímavější kytky než na okolním poli. Prostě mám rád ten průnik kultury a přírody.

Jak jde tyto objekty chránit, pokud nechceme zakonzervovat krajinu v nějakém stavu ke dnešku nebo ke včerejšku?

Tohle je hrozně složitá otázka. Co chceme chránit, jak to chceme chránit a jak to máme chránit. Odpověď v obecné rovině v podstatě neexistuje. Ale v okamžiku, kdy přijdeme na danou lokalitu, tak je většinou situace jasná. Vidíme, že tohle je hezký kus cesty, spojuje to a to, to by se mělo chránit. Táhle stávala nějaká boží muka nebo kaplička, bylo by hezké dostat je tam nazpátek. Tady je pramen, na který jsou vázaní obojživelníci, to je tak evidentní prvek krajiny, že tu musí zůstat zachovaný.

Lidé, co se v té krajině pohybují, co k ní mají cit, tohle většinou chápou.

Ale špatně se to vysvětluje nějakému investorovi. Nemáte nějakou dobrou radu, nějaký tip, jak taková místa bránit?

Tip je naprosto jednoznačný – založit nevládní organizaci a stát se účastníkem řízení. Nic jiného se dělat vlastně nedá.

Já myslím spíš v té argumentační rovině.

Dobrym argumentem, na to přišel Bohuslav Blažek, jsou fotografie. Technicky uvažujícím lidem vůbec nevysvětlíte, o čem mluvíte. Ale když jim ukážete fotku dobré louky a špatné louky, rybníka s chatami a bez chat, nebo jak to vypadalo dřívě a jak to vypadá dneska, pak ty lidi spíše pochopí, o co se jedná.

Říkal jste, že často se dnešní činnost v krajině hodnoty nejenom ničí, ale i vytvářejí...

Když třeba jedete po dálnici na Rakovnicku, tam jsou úplně bezvadná místa, kde se projíždí opukami, a ti lidé ze stavby silnic a dálnic tam nezasáhli cizokrajné keře, ale nechali tam takové rozsypané opukové stráně. Teď se tam vytvářejí zajímavá náhradní stanoviště, na které by se vůbec nemělo sáhnout. Nechci se tady zastávat dálnic, ale když už k tomu

došlo, tak je zapotřebí toho využít. Další věc, která je hodně problémová, jsou staré lomy. Jsou místa, třeba v Polabí, na okrese Kolín, kde staré lomy tvoří polovinu chráněných území. A posledním příkladem jsou ty haldy, o kterých jsem mluvil na konferenci. Ukazují se rovněž jako velmi zajímavé. To znamená, mámi už starý lom, nesmím ho zavést. Mámi starou haldu, která pomaloučku zarůstá, je blbost ji rekultivovat. Na Kladně jsou třeba navrženy rekultivace tak, že se halda zahrne zeminou, tím tam vytvoříte ruderal a nastartujete všechny ty plevy, bodláky a tak. Takže haldu, když rekultivovat, tak zase haldovým materiálem. Jenom proboha aby to nebylo úživný...

Na konferenci jste mluvil v souvislosti s haldami také o vzniku mimořádných nerostů.

Ano, na Kladně existuje pár hald, ve kterých zahořívalo špatné uhlí zaházené hlušinou. V nitru mají teploty několika set stupňů. Výduchy plynů vzniklých tím hořením zde existovaly po dobu dvaceti, některé pravděpodobně až padesáti let. A za tu dobu vznikala okolo těchto výduchů 10–20 centimetrů silná krusta složená z různých solí. Je to dohromady zhruba asi 50 minerálů, z toho myslím jsou dva minerály právě odsud nově popsány. Kdyby to bylo v botanice, tak jsou to endemiti, protože jsou známy z jediného místa na světě, a to je hořící halda na Kladně. Když se na to budeme dívat očima klasického přírodovědce, uvidíme čmoudivou odpornou haldu, která tam zničila nějaký les nebo louku. Když se budeme dívat z hodně problémového pohledu té nové přírody, uvidíme, jak fungují geologické procesy, a dostáváme se k jevu tak úžasnému, jako je třeba Soos. A rozdíl je ten, že v tom Soosu je to příroda od začátku do konce, zatímco

na tom Kladně je to příroda vzniklá před 50 lety. Je to hodně ošidný, já vím.

Je to vůbec ještě příroda, pokud ten minerál vznikne hořením skládky?

Co kdyby vznikl třeba hořením plastu na té skládce?

Fakt je, že tady to vzniká hořením uhlí jakožto přírodní substance. Případně destilací dřeva, což je také přírodní substance. Takže tady je to tolerovatelné, má to přírodní ráz. Kdyby to byla hořící skládka, tak si myslím, že bych se to za přírodu označit neopovážil. Já nevím, kde je hranice. My žijeme ve světě, kde se z původně ostrých hranic mezi jevy začínají stávat hranice smíšené, difúzní. Je to přirozené, v přírodě neexistují ostré hranice. A musíme se smířit s tím, že prostě na té haldě nevíme, kde je příroda a kde už ne. Ale vidíme za prvé, že to je malé, za druhé, že to ničemu neškodí a za třetí, že to je cenné. Nevíme tedy sice, kde je hranice, ale víme, že to stojí za ochranu.

Z hlediska výzkumu, z hlediska simulace přírodních jevů nebo proč?

Protože je to přírodní hříčka, přírodní jev jako takový. I když to přírodní může být v uvozovkách.

V knížce Krajiny vnitřní a vnější máte doporučenou literaturu pro studium krajiny – úctyhodný seznam začínající turistickými mapami, přes atlasy všeho možného až po Adama Michnu z Otradovic. Byl tento výběr náhodný, nebo skrývá nějaký hlubší záměr?

Pro mě má přístup ke krajině složku racionální a složku mimoracionální. Takže pro mě je z hlediska pocitu hudba nebo poezie důležitá, protože pomáhá ten pocit přesně definovat. Například v hudbě je vliv české krajiny evidentní. Většina lidí má nepřesné pocity, a když ten pocit nějak přesněji definujete, můžete jít k dalšímu pocitu. Tím vlastně vzniká ta citlivost ke krajině. A naopak hodně lidí, kteří se krajinou zabývají, žijí jenom těmi pocity. Pro ně jsou pak důležité encyklopedie, mapy nebo základní literatura o krajině jako takové. Šlo mi především o to obě tyto stránky vnímání krajiny propojit.

Mimochodem, jak se stane z geologa filozof?

Já nevím, jestli jsem filozof... Když Ivan Havel zakládal Centrum teoretických studií, tak si mě tam pozval. Já jsem tam žil sedm let na částečný úvazek ve společnosti samých filozofů. Takže jsem tím načichl... ☺

Tvrdíte, že „chráníme přírodu, protože je“. Co to ale vlastně chráníme? Co je podle vás cílem ochrany přírody?

Já si myslím, že primárně je tady nějaká hodnota, o které ani nemusíme moc přemýšlet. Víme, že to je hodnotné, a proto se to snažíme nějakým způsobem udržet. Když přijdeme do vzrostlého bukového lesa, tak je prostě zcela evidentní, že to je NĚCO. Cítíme silný pocit spjatosti. Tady asi začíná ochrana přírody. Následně si lidé uvědomili, že je nutné chránit i věci, které nejsou tolik vidět. Tak se to začalo studovat. A přišlo se na vzácné brouky, vzácné kytky... Koncepce ochrany přírody se rozšířila. To je stále ještě ta klasická ochrana přírody, která je evidentní. Ale co právě evidentní není, je to, co bych nazval „novou přírodou“. Příroda mezi námi a civilizací. Industriální příroda. Příroda dálničních zářezů, železničních náspů, výsypek... To už je hodně problematické. Protože tahle příroda je vlastně ošklivá. Nebo přesněji řečeno, je to jiná estetika. Tam už je velmi těžké definovat, co máme chránit, do jaké míry a jakým způsobem.

Nové právní předpisy na úseku ochrany přírody České republiky

TEXT MILAN DAMOHORSKÝ

Na přelomu let 2004 a 2005 byla přijata a publikována řada podzákoných právních předpisů, kterými se provádí zákon o ochraně přírody a krajiny po jeho „euronovele“ (zákon č. 114/1992 Sb., ve znění zákona č. 218/2004 Sb.), o které jsme informovali v minulém čísle KND. Zákon byl dosud proveden vyhláškami MŽP č. 468/2004 Sb., o autorizovaných osobách podle zákona o ochraně přírody a krajiny a č. 667/2004 Sb., kterou se stanoví obsah a rozsah dokumentace jeskyní.

K nejvýznamnějšímu vývoji došlo na úseku územní ochrany, u tzv. „ptačích oblastí“, kterých bylo samostatnými nařízeními vlády ČR v souladu se Směrnicí ES, o volně žijících ptácích, vyhlášeno postupně hned 38. Klíčovým však je nařízení vlády č. 51/2005 Sb., kterým se stanoví druhy a počet ptáků, pro které se ptačí oblasti vymezují. Podrobnosti ochrany jednotlivých ptačích oblastí včetně jejich územního vymezení, předmětu ochrany a bližších ochranných podmínek lze nalézt ve Sbírce zákonů pod čísly 530–535/2004 Sb., 598 až 609/2004 Sb., 679 až 688/2004 Sb. a 19 až 28/2005 Sb. Návrh ptačí oblasti Heřmanský stav-Odra-Poolší vláda odmítla vyhlásit z důvodu preference ekonomických zájmů, za což si Česká republika „vysloužila“ ze strany Evropské komise zahájení řízení o porušení Smlouvy o přistoupení ČR k EU. Další dvě ptačí oblasti, splňující náročná kritéria evropské komunitární legislativy i mezinárodních vědeckých autorit – Českobudějovické rybníky a Dehtář – vláda ČR dosud neprojednala, resp. jejich projednání odložila bez konkrétního důvodu na dobu neurčitou. Ptačí oblast Komárov ve východních Čechách v Pardubickém kraji vláda sice vyhlásila, ale změnila její územní vymezení, což bude mít zřejmě za následek další řízení o porušení smlouvy o přistoupení ČR k EU.

Vláda schválila v prosinci 2004 i **národní seznam evropsky významných lokalit** dle § 45b zákona o ochraně přírody a krajiny, ve smyslu Směrnice č. 92/43/EHS, o stanovištích.

Celkem je jich navrženo k ochraně 864, a to ve všech krajích ČR. Od února 2005 je návrh posuzován Evropskou komisí v Bruselu.

Jistý pozitivní posun můžeme také zaznamenat na úseku zřizování velkoplošných chráněných území, kde byla nařízením vlády č. 70/2005 Sb. vyhlášena chráněná krajinná oblast Český les, a to s účinností od 1. srpna 2005. Oblast tvoří pohoří Českého lesa na území Plzeňského kraje při hranici se Spolkovou republikou Německo. Zaujímá celkem 470 km².

Vyhláškou MŽP č. 488/2004 Sb. byly vymezeny zóny odstupňované ochrany v CHKO Český ráj. Rozšířila se i ochrana maloplošných zvláště chráněných území, a to vyhlášením či přehlášením NPR Čertova stěna – Luč (vyhláška MŽP č. 574/2004 Sb.), NPP Hojná voda (vyhláška MŽP č. 573/2004 Sb.), NPP Miroslavské kopce (vyhláška MŽP č. 454/2004 Sb.) a NPR Žofínský prales (vyhláška č. 381/2004 Sb.).

Závěrem bych rád čtenáře upozornil na dvě nové právní publikace. První z nich je Komentář zákona o ochraně přírody a krajiny, který vydalo nakladatelství C. H. Beck v Praze. Zpracoval jej kolektiv pracovníků MŽP vedený bývalým náměstkem ministra RNDr. L. Mikem, Ph.D. Bohužel se jedná spíše jen o znění s poznámkami než o opravdový klasický komentář. Přesto se však domnívám, že tato publikace může zájemcům přinést řadu informací a užitečných výkladů, názorů či podnětů. Druhou knihu představuje Komentář zákona č. 100/2004 Sb., o obchodování s ohroženými druhy, včetně vybraných souvisejících předpisů, který vydalo nakladatelství Linde Praha, a. s. Autory jsou JUDr. V. Stejskal, Ph.D. z Právnické fakulty UK v Praze a Mgr. V. Vilímková z Ministerstva životního prostředí. Jde o rozsáhlou publikaci seznamující komplexní formou se všemi otázkami, zejména právními, ohledně Washingtonské úmluvy – CITES. ☒

Autor je proděkanem Právnické fakulty UK v Praze. Kontakt – tel.: 221 005 370, e-mail: damohors@prf.cuni.cz.

Nástroje na ochranu území můžeme rozdělit do tří kategorií (byť je takto přesně zákon č. 114/92 Sb. o ochraně přírody a krajiny nedělí): nástroje obecné ochrany přírody (významné krajinné prvky, přechodně chráněná území, přírodní parky), „maloplošná“ zvláště chráněná území (přírodní památky, národní přírodní památky, přírodní rezervace a národní přírodní rezervace) a „velkoplošná“ zvláště chráněná území (národní parky a chráněné krajinné oblasti). Svým způsobem sem patří i ochrana krajinného rázu, prvků územního systému ekologické stability, jeskyní a krasových jevů, biotopů zvláště chráněných druhů, památných stromů a nově zavedené ptačí oblasti. V následujícím textu se budeme zabývat prvními dvěma skupinami.

Co je co

Za národní přírodní rezervaci (NPR) může být vyhlášeno menší území mimořádných hodnot, kde jsou na přirozený reliéf s typickou geologickou stavbou vázány ekosystémy významné a jedinečné v národním či mezinárodním měřítku. Jako národní přírodní památka (NPP) může být vyhlášen přírodní útvar menší rozlohy s národním nebo mezinárodním významem (zejména geologický či geomorfologický útvar, naleziště nerostů nebo vzácných či ohrožených druhů, a to i takový, který vedle přírody formoval svou činností člověk). Obdobná území s regionálním významem lze vyhlásit za přírodní rezervaci (PR), respektive za přírodní památku (PP). Dosavadní síť těchto území je dosti nevyrovnaná, ne vždy jsou podchyceny přírodovědně nejhodnotnější lokality. Zlepšení stavu v určitém směru lze očekávat s realizací evropské soustavy chráněných území NATURA 2000 na našem území, v jejímž rámci by naše síť zvláště chráněných území měla být doplněna na základě již vyhodnocených výsledků důkladného terénního celorepublikového mapování biotopů.

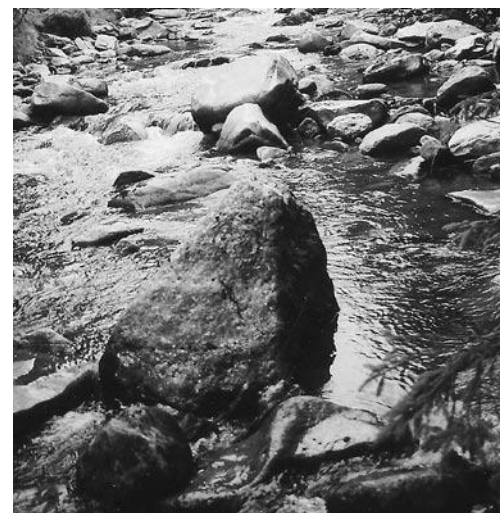
Významným krajinným prvkem (VKP) jsou ze zákona všechny lesy, rašeliníště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy. Kromě nich je možno jako VKP registrovat i jiné ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability, mimo zvláště chráněná území.

V území s významnými soustředěnými estetickými a přírodními hodnotami

Kdo vyhláší chráněná území?

Časté dotazy od členů ČSOP a dalších přátel přírody směřují na možnost zajištění územní ochrany určité přírodovědně hodnotné lokality. V tomto příspěvku se pokusíme seznámit čtenáře s možnostmi, které existují, a se způsoby, jak a kde ochranu lokality iniciovat.

TEXT PAVEL PEŠOUT, FOTO JAN MORAVEC

mimo území zvláště chráněná lze zřídit přírodní park. Přírodní parky jsou velmi různorodé. Většinou zahrnují velmi cenná území a svou hodnotou jsou mnohdy porovnatelné s chráněnými krajinnými oblastmi.

Území s dočasným nebo nepředvídaným výskytem významných rostlinných nebo živočišných druhů, nerostů nebo paleontologických nálezů lze vyhlásit za přechodně chráněnou plochu. Přechodně chráněná plocha se vyhláší předem stanovenou dobu – např. pět let, případně na opakované období, například na dobu hnízdění.

Na koho se obrátit?

Máte-li ve svém okolí přírodně hodnotnou lokalitu, o níž jste přesvědčeni, že by pro

ni byla vhodná nějaká územní ochrana, v první řadě je nutné si rozmyslet, které z výše uvedených kategorií nejlépe odpovídá, a podle toho následně volit kroky.

NPR a NPP vyhláší Ministerstvo životního prostředí ČR, PR a PP pak na území CHKO a národních parků jejich správy, mimo tyto oblasti příslušný krajský úřad. Pokud se domníváte, že „vaše“ území je vhodné k zařazení do sítě zvláště chráněných území, obraťte se nejlépe na místně příslušné krajské středisko AOPK ČR (na území CHKO či NP na jeho správu), které stav přírody v příslušném regionu monitoruje a vyhodnocuje. Váš návrh zodpovědně posoudí a v případě, že se s ním ztotožní, doporučí vám další postup.

Krajský úřad vyhláší též přírodní parky. Ve většině krajů probíhá v současné době revize sítě a vymezení přírodních parků v souvislosti se zpracováváním krajskými koncepcemi ochrany přírody. Vyhlášení přírodního parku lze navrhnout na místně příslušném referátu životního prostředí krajského úřadu. Je však třeba upozornit, že kraje budou jistě nejprve chtít dostatečně vyhodnotit současné přírodní parky ve své působnosti a teprve poté eventuálně vyhlášovatel další.

Zřejmě největší pole působnosti pro vaši aktivitu skýtají VKP a přechodně chráněné plochy. Návrh na jejich registraci s odborným zdůvodněním můžete podat odboru ochrany přírody úřadu obce s rozšířenou působností, v případě přechodně

chráněné plochy na území CHKO a NP pak příslušné správě (VKP se na území CHKO a NP neregistrují). Situace s vyhlášováním VKP v současné době není dobrá a právě zde může velmi prospět aktivita místních organizací. Zapojte se do tvorby rozpočtu města, iniciujte vytvoření položky určené na péči o registrované VKP, nabídněte vlastní pomoc. ☒

Autor je předsedou ČSOP.

Kontakt – e-mail: pavel.pesout@csop.cz.

Pozemkové spolky

Jednou z možností ochrany cenné lokality je uzavření smlouvy mezi občanským sdružením (pozemkovým spolkem) a vlastníkem či uživatelem. Lze zvolit různé formy smluvního vztahu – od dobrovolné dohody přes věcné břemeno, nájem až po vykoupení pozemku. V rámci programu ČSOP „Místo pro přírodu“ existuje již propracovaný systém poradenství, grantový systém pro podporu získávání práv k přírodovědně cenným pozemkům i stejnojmenná sbírka, z níž jsou na základě návrhu pozemkových spolků pečlivě vybírané pozemky vykupovány. Pokud zvolíte tento odpovědný způsob ochrany vámi vybrané lokality, obraťte se na Kancelář ÚVR ČSOP (kontakt viz tiráž), kde vám poskytnou metodiky a vzory smluv, poradí a pomohou.

Kroměřížské stezky

Vydejte se s námi po naučných stezkách za poznáním i za inspirací...

TEXT A FOTO JAN MORAVEC

Zámeček až k říčce Rusavě. Celý areál je součástí přírodního parku Žáhlinické rybníky. Původní projekt byl velkorysejší, stezka měla zacházet až na břeh řeky Moravy a pokračovat ještě východní částí přírodního parku kolem vlastních rybníků – z toho však sešlo pro odpor majitelů pozemků, kteří si nepřáli, „aby se jim tu někdo coural“ (s odbočením k řece se počítalo do poslední chvíle, a proto plánek stezky na úvodní tabuli zcela neodpovídá skutečnosti). 4 km dlouhou naučnou stezku tvoří v současné době 7 panelů, v letošním roce by měla být „zahuštěna“ dalšími šesti. Jejich téma je – jak jinak – fauna a flóra lužních lesů.

Další z místních naučných stezek – Stonáč – začíná na severovýchodním okraji města a směřuje podél cyklostezky č. 5033 k necelý kilometr vzdálené stejnojmenné přírodní památce s pozoruhodnou soustavou tůň a mokřadů. V současné době je všech 10 informačních panelů demontováno, ale během

jara by se zase měly na svá místa vrátit. V nejbližších měsících by měla být též instalována sotva půl kilometru dlouhá „ministezka“ podél potoka Zacharka v těsném sousedství biocentra Hráza. Panely jsou již vyrobené a jen čekají na lepší počasí.

V hlavách nosí místní ochranáři ještě jednu naučnou stezku – na nedalekém vrchu Obora. Ale to je otázka vzdálenější budoucnosti... a hlavně peněz.

Především pro místní

Zastávky všech těchto naučných stezek mají jednotnou grafickou podobu. Té-

PP Stonáč. Vlevo biocentrum Hráza.

maticky jsou zaměřené v naprosté většině na popisy různých biotopů a skupin organismů, případně na možnosti jejich ochrany. Jde o jakési „učebnice pod širým nebem“, až na několik výjimek nemají tabule bezprostřední vztah k místu, kde stojí.

V terénu nejsou stezky nijak značeny – nelze však zabloudit, protože vedou vždy po zcela jasné cestě bez nějakých zácludností a odboček. Tabule jsou od sebe vzdáleny často pouhých několik desítek metrů, vzdálenosti ve stovkách metrů jsou spíše výjimkou.

Pro instalaci stezek jsou vybírány prostory, kam obyvatelé Kroměříže často chodí. Hráza je oblíbené vycházkové místo hned za městem, sloužící ke koupání, rybaření či sportování. Na asfaltce napříč Zámečkem bývá zejména o víkendech značný provoz nejen cyklistů,

ale i maminek s kočárky. I naučná stezka Stonáč lemuje frekventovanou cyklostezku. Do Obory se chodí pro změnu běhat. Fakt, že stezky nejsou nijak napojeny na síť značených turistických cest ani (s výjimkou Stonáče) cyklostezek a že je nenačnete v turistických nabídkách města, svědčí o tom, že stezky nemají ambice oslovovat návštěvníky Kroměříže. „Utajení“ je však možná až příliš velké – nic o nich netuší například ani v turistickém informačním středisku na náměstí.

Naučné stezky jsou součástí širšího ekologicky osvětového programu místní ZO ČSOP, zahrnujícího i besedy na ško-

O značení naučných stezek

s předsedou Rady značení Klubu českých turistů Mgr. Karlem Markvartem

Je u nás nějak omezeno, kdo má právo používat značky naučné stezky v terénu?

Tyto značky nejsou chráněny žádným zákonem ani vyhláškou, čili v podstatě se dá říct, že je může používat každý.

Pokud bych tedy chtěl vyznačit naučnou stezku, jaké zásady bych měl dodržet?

V roce 2001 byla uzavřena mezi Ministerstvem životního prostředí, Ministerstvem pro místní rozvoj a Klubem českých turistů dohoda nazvaná Doporučené zásady pro značení naučných stezek, ve které je popsáno, kde a jakým způsobem by se tyto značky měly používat.

Rád bych však na tomto místě zdůraznil dvě věci. Jednak, podle mého názoru, ne každá naučná stezka musí být značena. Vede-li naučná stezka po pásově značené pěší trase, stačí značkou naučné stezky opatřit rozcestníky a naučné tabule. Někde stačí vybudovat třeba jenom povelový chodník.

A za druhé – byli bychom radši, pokud má nějaký subjekt zájem o vyznačení nové naučné stezky, kdyby se kontaktoval s námi. My jsme ochotni za režijní náklady ty značky nejen vyznačit, ale i v budoucnu udržovat. Protože ono nejde jenom o to naučnou stezku vyznačit, ale minimálně každé tři roky se musí značení kompletně obnovovat. A naši značkaři mají s touto činností bohaté zkušenosti.

Jak jsou tyto režijní náklady vysoké?

V průměru se pohybují kolem čtyř set korun na jeden kilometr vyznačené trasy.

Stává se, že by značkaři Klubu českých turistů přímo ovlivňovali vedení trasy naučné stezky? Že by řekli ne, tudy to nevyznačíme, půjde to jinudy?

Pokud jde naučná stezka mimo naše značené trasy, tak tam asi problémy nebudou. Ale pokud by měla vést například vedlejší cestičkou půl kilometru od normální značky nebo se se značenou trasou často křížít, pak se snažíme o dohodu, aby i tato naučná stezka tvořila v kombinaci s ostatními značenými trasami v prostoru určitého smysluplnou síť. Kde je to vhodné, můžeme přizpůsobit i naše značené trasy naučné stezky.

Na koho by se měl zájemce o spolupráci s Klubem českých turistů obrátit?

Buď na mě, nebo na naše krajské komise značení. Pokud napíše na můj e-mail: kct.markvart@volny.cz, tak já ho příslušným krajským komisím značení přepošlu.

Případná spolupráce probíhá na základě písemné dohody?

Ano. V té dohodě se přesně řekne, jaká práva a povinnosti má zřizovatel a jaké činnosti pro něj bude zajišťovat Klub českých turistů. Mezi činnostmi, o které máme zájem, patří vedle značení naučné stezky ještě vybavování této stezky směrovkami. Zřizovatel by se měl starat o průchodnost trasy, čili udržovat povelové chodníky, lávky nebo prosekávat trasu, a o naučné panely, o jejich stav i aktuálnost. Známe několik naučných stezek, které popisují například strom, který už dávno neexistuje. Zřizovatel musí také předem zajistit souhlasy majitelů a správců pozemků, přes které má stezka vést.

Doporučené zásady

pro značení naučných stezek naleznete na www.csop.cz > Co děláme > naučné stezky.

Kontakty

na krajské komise značení budou (po rekonstrukci webových stránek) na www.klub.turistu.cz.

Jeden z vašich kolegů svého času prohlásil, že s naučnými stezkami nechce mít nic společného v žádné podobě, protože pouze dělají ostudu...

Tento názor není obecný, ale není ani ojedinělý. Vyplývá z našich zkušeností, které máme, a já tvrdím, že 70 procent naučných stezek tak do tří až pěti let zanikne, protože sehnat peníze na naučnou stezku, vyznačit ji, vybavit a s velkou slávou ji otevřít, to je ta nejjednodušší záležitost. Mnohem horší je potom každý rok shánět další peníze na její údržbu.

Ptal se Jan Moravec

Bližší informace

o naučných stezkách poskytne ZO ČSOP Planorbis, Vrchlického 2859, 767 01 Kroměříž, e-mail: planorbis@naucnastezka.cz.

Klenová nedaleko Klatov patří mezi nejvýznamnější stavební památky Plzeňského kraje. Komplex historických staveb, jemuž vévodí malebná zřícenina jednoho z nejstarších českých hradů, je zasazen do krásné pošumavské krajiny. Už v r. 1964 se pro Klenovou našlo využití v podobě galerie moderního umění, která se v devadesátých letech vypracovala na jednu z nejvýznamnějších u nás. Na Klenové se tak spojuje dlouhá historie s nádhernou přírodou a uměním té nejvyšší kvality. A zdejší historie je opravdu pozoruhodná.

Z historie hradu

Ve středověku drželi hrad páni z Klenové, z nichž nejvýznamnější byl husitský hejtmán Přibík z Klenové. V období všeobecného rozvratu po husitských válkách, kdy byl pohraniční region téměř zcela vypleněn, dokázal obratně manévrovat

Program Zelená karta propaguje přírodní a kulturní hodnoty v České republice. V rámci programu spolupracuje ČSOP s řadou organizací, které poskytují členům ČSOP slevy na své služby či zboží. Jedním z nich je i Galerie Klenová.

Klenová

TEXT A FOTO MARCEL FIŠER

sanční stavební fáze patrná na budově tzv. purkrabství, kde se v prvním patře zachovala zajímavá výzdoba s erby Harantů a spřátelené šlechty. To však bylo na dlouhou dobu vše. Následoval dlouhý pád a na prvním dochovaném vyobrazení Klenové z doby kolem r. 1800 už z hradu zbývá pouze torzo.

Nový rozkvět

Na počátku 19. století byla Klenová kromě několika hospodářských stavení v předhradí zcela zpustlá, zakrátko však měla opět nabyt ztraceného lesku. Zdejší urbanistický komplex je ve své podstatě plodem tehdejšího romantického cítění. Jestliže si někteří šlechtici té doby stavěli ruiny umělé, hrabě Josef Filip Eduard Stadion si r. 1832 zakoupil hrad autentický a ihned započal obnovu Klenové v duchu dobového romantismu. V prostoru jižního opevnění vybudoval zámek. Nejpozoruhodnější je jeho západní část, kde se nacházelo reprezentativní sídlo majitele. Byla vyzdobena v novogotickém slohu jako jeden z nejčasnějších příkladů jeho užití v Čechách. Hradní ruina byla užita v podstatě jako romantická kulisa. Hrabě Stadion zde upravil vyhlídkové terasy, odkud se otevírá nádherný pohled na centrální Šumavu, a vyspravil také velkou hranolovou věž, kterou završil střechou s ochozem. Zасыпáním příkopu a vyrovnáním terénu vznikl dnešní prostor mezi hradem a zámekem, kde byl založen park – dodnes zde mohou návštěvníci obdivovat mohutnou douglas-ku tisolistou či jinan dvojhlaločný.

a přišel tak ke značnému majetku. Na Klenové postavil mohutné, ve své době velmi progresivní opevnění, které sloužilo jako štít proti nově zaváděné dělostřelbě.

Dalším slavným rodákem z Klenové je Kryštof Harant z Polžic a Bezdruzic, který proslul nejen jako autor slavného cestopisu do Sváté země, ale i svou tragickou smrtí na staroměstském popravišti. S Haranty je na Klenové spojována rene-

Roku 1838 bylo panství prodáno Františku Václavu Veithovi. Ten dokončil zámecké interiéry, jejichž dekorativní výzdobu zadal proslulému malíři Josefu Navrátilovi. Za dalšího majitele zámku překryly Navrátilovu výmalbu tapety a nazpět byla odkryta až v 60. letech 20. století.

Koncem 19. století držel Klenovou Felix Heintschel, rytíř z Heinegg. Ten se z chudého tkalce vypracoval na bohatého průmyslníka, který vlastnil textilní továrnu v Jindřichovicích pod Smrkem v severních Čechách, a nakonec získal i šlechtický titul. Heintschel Klenovou velmi zvelebil, zejména její podhradí. Po jeho

smrti nechala manželka na jeho památku postavit na nedalekém návrší, kde se dřívě nacházel předsunutý hrádek, jednoduchou novogotickou kapli sv. Felixe, kterou navrhl slavný architekt Josef Mocker.

Nepřímým potomkem Felixe Heintschela je i velká česká malířka Vilma Vrbová-Kotrbová (1905–1993). Ta také byla poslední majitelkou hradu a zámku až do r. 1951, kdy jej musela odevzdat do správy Národní kulturní komise. Nadále jí zde zůstal pouze byt, kam až do konce svého života přijížděla se svým manželem, známým restaurátorem Františkem Kotrbou, mj. autorem záchrany proslulé gotické archy v Levoči. Když byla v roce 1964 na Klenové otevřena galerie, umělkyně jí věnovala celou řadu svých děl. V roce 1976 zde byla otevřena stálá expozice obou manželů.

Galerie uprostřed přírody

Galerie, která byla zprvu institucí regionálního významu, se dočkala ohromného rozkvětu v devadesátých letech, kdy k ní byla připojena Galerie U Bílého jednorozce na klatovském náměstí. Dnes patří k největším muzeím umění u nás. Díky své poloze uprostřed nádherné přírody se začala orientovat na pobytové aktivity umělců, kteří sem z celého světa přijíždějí na nejrůznější sympozia (například Contacts – mezinárodní sympozium výtvarných akademií – je nejvý-

du a zámku: dílny, garáže a depozitáře. Budovy jsou sice v havarijním stavu, ale za pomoci dotací z fondů Evropské Unie a také díky vstřícnosti zřizovatele, kterým je již čtyři roky Plzeňský kraj, by se měla postupně rozběhnout jejich rekonstrukce.

Letos si galerie připomene 100. nedozíté narozeniny paní Vilmy Vrbové-Kotrbové. Její umělecký odkaz představí velkou výstavou portrétů, a to jak dětských, jimiž se do povědomí široké veřejnosti zapsala především, tak i dospělých. Mezi nimi najdeme tak pozoruhodná jména české kultury, jako je skladatel Jaroslav Křička či herečky Vlasta Matulová a Marie Tomášová. Výstava se stane jednou z největších událostí letošní sezóny. Kromě toho nás na Klenové čeká velká výstava

Na Klenové může návštěvník obdivovat zříceniny středověkého hradu (nahore) i klasické zámecké interiéry (dole)

znamnější akcí svého druhu na světě) a od letošního roku – kdy tu byly vybudovány dva ateliéry s ubytováním – i na dlouhodobé tvůrčí pobyty.

Paní Vrbová-Kotrbová galerii po roce 1989 odkázala ohromný majetek, který zde restituovala., mj. statek, sýpku, ale i rozsáhlé polnosti a lesy. Galerie sem v budoucnosti hodlá přenést všechny provozy, které zabírají místo v areálu hra-

o fenoménu poutnictví v českém umění, připravená ve spolupráci s litoměřickou galerií a věnovaná zejména dílu Josefa Váchala, či tradiční výstava a cena nejlepších absolventů vysokých výtvarných škol START POINT.

Autor je ředitelem Galerie Klenová/Klatovy.
Kontakt – tel.: 376 392 208,
e-mail: info@gkk.cz

Bližší informace

Otevřeno v dubnu a říjnu denně mimo pondělí 10–16 hodin, v květnu, červnu a září denně mimo pondělí 9–17 hodin, v červenci a srpnu denně 9–18 hodin. Vstupné 60,- Kč. V rámci programu Zelená karta po předložení platného průkazu člena ČSOP nebo průkazu Mladého ochránce přírody 30,- Kč. (Vstupenka platí i pro návštěvu Galerie U Bílého jednorozce v Klatovech.) Mnoho dalších zajímavých informací o památkových objektech i o výtvarných akcích naleznete na webových stránkách www.gkk.cz.

Stalo se ...

Listopad 2004

- Na půdě brněnské zoologické zahrady se sešla valná hromada Národní sítě stanic pro handicapované živočichy. Zástupci stanic se zabývali mimo jiné množícími se případy úmyslných otrav dravců a navázali spolupráci s prof. Literákem z Veterinární a Farmaceutické univerzity v Brně. Do národní sítě stanic byla přijata nová stanice v Němčicích nad Hanou.
- Český svaz ochránců přírody obdržel Cenu ministra životního prostředí „za program Místo pro přírodu, který dosud nevídaným způsobem dokázal zaktivizovat pro ochranu přírodního bohatství velkou část společnosti a rovněž za vytvoření a úspěšné provozování Národní sítě stanic pro handicapované živočichy“.

FOTO: JAN MORÁVEČ

a David Štorch. Konference, spojená též se společenským večerem s cimbálkou, byla vyvrcholením oslav 25 let Českého svazu ochránců přírody.

- Do vánočního kola soutěže Živá zahrada se zapojilo 171 zahrad – viz str. 20–21.

Únor 2005

- Byly vyhodnoceny nejkurióznější (zdokumentované) nálezy, uskutečněné v rámci podzimní akce Uklidíme svět 2004. Na 1. místě se umístilo vysvědčení (Zdeněk

- Byly vyhlášeny výsledky 9. ročníku fotosoutěže Pohledy do přírody, pořádané Sdružením mladých ochránců přírody ČSOP ve spolupráci s Lesy České republiky, s.p. Výsledkovou listinu i s vybranými vítěznými fotografiemi (a kalendářem, kde a kdy můžete putovní výstavu fotografií potkat) naleznete na www.smop.cz.

Prosinec 2004

- V příjemném prostředí kongresového centra v Průhoních se uskutečnila konference na téma „Dobrovolná ochrana přírody v ČR“. Na 150 účastníků diskutovalo o historických kořenech, současných problémech a budoucnosti občanských sdružení, zabývajících se ochranou přírody a ekologickou výchovou. Konference byla zakončena panelovou diskusí, která se snažila ukázat různé pohledy na trochu filozofické téma „Proč chráníme přírodu“, jíž se zúčastnili RNDr. Václav Cílek, Prof. Jan Jeník, Prof. RNDr. Stanislav Komárek, Prof. RNDr. Hana Librová, Prof. Jan Sokol, PhDr. Jan Stráský

Místo pro přírodu

- V prosinci se podařilo vykoupiť dalších 2,5 ha starého jedlového lesa na „Ščurníci“ v Bílých Karpatech. Symbolické „vrácení lesa přírodě“ proběhlo v trampském duchu při slavnosti „Volnost hoře“.
- Na Trianglu bylo v zimních měsících odbahněno jezírko, což nyní oceňují desítky kuňek ohnivých a dalších pářících se žab.
- Aktuální stav konta Místa pro přírodu je 1,800.000,- Kč. Brzy se opět sníží, neboť v těchto dnech se podepisují kupní smlouvy na jednu botanicky hodnotnou lokalitu na střední Moravě (výskyt ostřice Davalloy a orchideje prstnatce májového) a připravuje se výkup zajímavého lesního rašeliniště na Podblanicku. Bližší informace přineseme v příštím čísle.

Ocenění Příroda děkuje

bylo uděleno Janu Frankovi ze ZO ČSOP Leština u příležitosti životního jubilea a výročí 25 let ZO ČSOP Leština, s jejímiž aktivitami je od počátku nerozlučně spjat.

Turek, ZO ČSOP Klenice) spolu s dálkovým ovládním televize (Josef Podstavek, ZŠ Javorník), o 2. místo se dělily tabule „ZÁKAZ SKLÁDKY“ (Jaroslav Šímiček, ZO ČSOP Klenice) a „SKLADOVACÍ PLOCHA“ (Patrik Machálek a Charis Plastarias, ZŠ Javorník).

- V Praze jednala Ústřední výkonná rada ČSOP. Především se zabývala novým způsobem akreditace ekocenter – ty by se pro příště měli akreditovat dle jednotlivých činností: osvětové (akce pro širokou veřejnost), výukové (výukové programy pro školy), vzdělávací (semináře, workshopy) a poradenské (ekoporadna).

Březen 2005

- ČSOP vyhlásil veřejnou sbírku CHILE 2005 na pomoc chilskému národnímu parku Torres del Paine, jehož velká část v polovině února lehla popelem neopatrnosti českého turistů. Cílem sbírky je alespoň symbolická pomoc přírodě poničené vinou našeho spoluobčana. Účet sbírky u České spořitelny je 1710282/0800. Bližší informace naleznete na <http://www.csop.cz/chille>.

ČSOP vydal ...

- Jak a proč se nebát (podvojného) účetnictví (M. Geussová, E. Geuss)** – 31. svazek metodické řady ČSOP

Kontakt: Kancelář ÚVR ČSOP, e-mail: csop@ecn.cz

- Jak třídit odpad** – metodická příručka pro školy

Kontakt: ZO ČSOP Vošovice, tel.: 317 813 866, e-mail: ekocentrum.csop@atlas.cz

- Český svaz ochránců přírody v Jihočeském kraji v roce 2004** – již tradiční sborník o činnosti jihočeských ZO ČSOP

Kontakt: Michal Bláha, tel.: 728 784 844, e-mail: michal.blaha@csop.cz

- Podvojný účetnictví NNO od roku 2005** – publikace k podvojnému účetnictví

Kontakt: Jan Eichler, e-mail: tiliacz@volny.cz

- Formica** – 7. svazek zpravodaje pro aplikovaný výzkum a ochranu lesních mravenců

Kontakt: Jan Daňo, tel.: 607 724 153, e-mail: formicacsop@volny.cz

- Průvodce naučnou stezkou (E. Král)** – graficky velice bohatý průvodce obnovenou NS Nové Dvory – Babí v Podkrkonoší

Kontakt: Eugen Král, tel.: 499 815 824, e-mail: kraleu@mbox.vol.cz

- Ochrana netopýrů (M. Vlašín, I. Málková)** – 30. svazek metodické řady ČSOP

- 25 let ČSOP** – sborník analýz, zpracovávající více jak stoleté zkušenosti s dobrovolnou ochranou přírody, vydaný u příležitosti konference „Dobrovolná ochrana přírody v ČR“

- Pasivní dům – zkušenosti z Rakouska a české začátky** (editor L. Trnka) – podrobné povídání o jedné z cest, jak šetřit energií

Kontakt: Dům ochránců přírody Brno, tel.: 542 422 751, e-mail: veronica@ecn.cz

- Naši dravci a sovy a jejich praktická ochrana (O. Závalský)** – 29. svazek metodické řady ČSOP

Kontakt: Stanice pro záchranu živočichů v Bartošovicích, e-mail: csopnj@applet.cz

- Příroda Rožnova** – bohatě ilustrovaná publikace, popisující ze všech stran přírodní bohatství jednoho beskydského města

Kontakt: ZO ČSOP Rožnov pod Radhoštěm, tel.: 571 652 277, e-mail: sulgan@valachnet.cz

(v přehledu nejsou zahrnuta periodika, pohlednice, plakáty a další propagační tiskoviny)

Pět milionů let, staromilství a domov

Úvahy po průhonické konferenci

Před nějakou dobou jsem v televizi zahlédl zajímavý dokument. Pojednával o tom, jak bude náš svět vypadat za pět milionů let. Skupina světových vědců se snažila na základě evolučních principů, předpokládaného vývoje klimatu, pohybu kontinentů a jiných faktorů stvořit možný svět budoucnosti. Po obrazovce se díky počítačům proháněla nová zvířata, podivní potomci svišťů, divokých prasat a netopýrů. Člověk pochopitelně nikde, jenom ledové pláně, tundra, step. Zamrazilo mě. Nebyl to můj svět ani moje příroda, bylo to zajímavé, ale naprosto studené a cizí.

Vzpomněl jsem si na panelovou diskusi na průhonické konferenci k 25 letům ČSOP a slova doktorky Hany Librové, která zmínila, že se ze strany některých vědců objevují pochyby o smysluplnosti ochrany přírody. Protože příroda je mocná, není třeba ji chránit, netřeba se o ni strachovat. Podle paní Librové mají tito lidé v zásadě pravdu, ano, příroda to zvládne, ale my to nezvládáme, protože nemáme a ani nemůžeme mít potřebný „dějinný nadhled“ nad věcí.

V panelové diskusi dále zaznělo, že důležitou motivací ochránců je rytýřství, potřeba stranit a pomáhat slabším, a naše staromilství, či chcete-li konzervatismus. Chceme zachovat svět, který známe, ve kterém se cítíme doma. Několik řečníků varovalo před přílišným

patosem, zaklínáním se Budoucností s velkým B. Ochranáři nezachraňují svět, neslouží Velikému Dobru ani je nepředstavují. Nejsou to spasitelé ani proroci, kteří vidí, co ostatní „konzumáči“ nevidí. Ne, jsou to lidé, kteří mají rádi svůj domov – či domovinu – a nechtějí se jej jen tak vzdát. Jsou ochotní pro jeho zachování v té podobě, která je jim blízká, něco udělat. Vyjít si do lesa a ne se na něj dívat na obrazovce, podpořit dobrou věc slovem, korunou, půldnem svého času.

V jedné ze sekcí konference také zaznělo, že úspěšné ochránářské spolky v zahraničí kladou velký důraz na prožívání přírody, těšení se z ní. To je hlavním cílem i obsahem jejich práce se členy, s příznivci, s veřejností. Neříkají lidem je to špatné, ale my zachraňujeme, co se dá. Spíše říkají, pojďte (s námi) ven, je tam krásně. Lákají, zvou, prezentují, interpretují, získávají srdce. Kdo miluje, chrání.

Myslím, že jdeme správným směrem, snad jen trochu nesměle. Měli bychom mnohem hlasitěji říkat – je jedno, jestli poznáte dva, pět nebo padesát druhů rostlin, jestli se od dětství zajímáte o netopýry nebo počítače, jestli jste někdy sázeli stromky nebo přírodu znáte z cyklistického sedla. Doopravdy záleží jen na tom, jestli ji máte rádi. ☺

Ladislav Ptáček, ladaptacek@quick.cz
(přetištěno z Depeši ČSOP)

Památný strom

Když jsem se na přelomu letopočtů toulal na úbočí Kletě, narazil jsem v jednom místě, daleko od všech cest, na stojan s tabulkou se státním znakem a nápisem „PAMÁTNÝ STROM“.

Tabulka je umístěna u staříčkého javoru, z jehož kdysi mohutného kmene zbyla jenom tenká slupka. Tak tenká, že je jí místy vidět na druhou stranu. Nicméně svoji funkci plní a dodnes do prořídle koruny stromu dopravuje vše, co rostlinný kmet ke svému životu potřebuje.

V okolí jsou uklizené větve, kameny naskládané do pyramidy držící stojan. Až když jsem přišel blíže, zjistil jsem, že tabulka není smaltovaná, jak se podle lesku z větší vzdálenosti zdálo, ale že se jedná o obyčejný potíštěný papír zasunutý do průhledných kancelářských desek. Ani kovová trubka, na které je uchytená dřevěná deska se stříškou, není zcela podle předpisu, podle kterého se podobná označení zhotovují. Jedná se o něčí soukromou iniciativu.

Možná, že se při čtení těchto řádků nějaký státní zaměstnanec, zrudlý ve tváři spravedlivým hněvem nad takovou opovržlivostí, zvedá ze svého křesla,

aby z moci své úřední bouchl do stolu a šel místo vypátrat, zjistil pachatele a okamžitě nechal padělek odstranit, protože podle zákona či vyhlášky, předpisu či nařízení čísla tohoto a tohoto, ze dne toho a toho „není prostě něco takového přípustné...“

Podíval jsem se blíže k obnaženému dřevu kmene a našel v něm vyryto a měkkou tužkou napsáno několik jmen, dat a vzkazů. Některé z nápisů jsou desítky let staré.

Kdo ví, proč je tento strom pro někoho tak památný, že se rozhodl vyrobit desku se stříškou, přidělat ji na trubku a nakonec vážit dlouhou cestu do kopce, aby vše umístil na místo. Možná, že mu o tomto stromě vyprávěl jeho prapředek, možná, že právě pod ním se poprvé Pepíček opovážil políbit svojí Alenu, Honzík Mařenku nebo kdoví kdo kdoví koho. Anebo tady nikdy nikdo nikoho nelíbal. Možná, že jenom někdo z pozůstalých ví, že jej sem vysadila ruka někoho z rodiny, kdo tu žil mnohem, mnohem dříve. Některé zprávy se v rodinách udržují neuvěřitelně dlouho.

Ať už byl důvod jakýkoliv, mně osobně se tento počin líbí, a i když to není zcela úřednický košer (vážený pan státní zaměstnanec tento výraz jistě promine), nápad je to znamenitý. Představme si, jaké by to bylo, kdyby každá rodina měla někde vyhlídnutý nějaký starý strom a o ten by se starala. Já vím, pane úředník, že bych to ze svého místa neměl říkat a jak by to asi vypadalo, kdyby po lese byla spousta tabulek a spousta starých děravých stromů, ale já si myslím, že by jich zas až tolik nebylo. A ty tabulky by mohly být menší a méně nápadné a mohly by být přímo na stromech.

No a co se těch starých doupných stromů týče, ptal jsem se ptáků a ti s tím nadšeně souhlasí... ☺

Petr Resch
(převzato ze Zpravodaje
ZO ČSOP Šípek č. 1/2005)

Beskydský postup likvidace křídlatky

Situace s křídlatkou je u nás v Moravskoslezském kraji zřejmě nejhorší z celé republiky.

Právě likvidace křídlatky se stala hlavním cílem naší ČSOP. V uplynulých letech se nám podařilo zničit téměř 80 000 m² porostů všech 3 druhů křídlatek a obnovit biodiverzitu na těchto plochách. Je to jen zlomek ze stovek hektarů tohoto vetřelce v povodí řek Morávky, Ostravice, Čeladenky, Odry, Bečvy a dalších.

Svůj podíl na invazi křídlatek má většina dosud uplatňovaných způsobů likvidace, které doporučují ničení rostliny v průběhu vegetace. Herbicid se při použití těchto postupů dostává ke kořenům jen obtížně a vysoké dávky herbicidů naopak hubí veškerou vegetaci v okolí. Navíc je tento způsob pracný, finančně náročný a za nějaký čas se křídlatka znovu objeví. Proto se často setkáváme s názorem, že asijský vetřelec se natrvalo vyhubit nedá, a někteří vlastníci hodili flintu do žita. Po dlouhém hledání jsme pochopili, že při likvidaci je se třeba zaměřit na kořenový systém. Postup, který se nám osvědčil, jsme nazvali „Beskydský“. Jím dokážeme zahubit křídlatku za příznivých podmínek i během jednoho měsíce. Hlavní podmínkou je vzrostlá nepoškozená nadzemní část křídlatky, která nám umožní dopravu potřebného množství herbicidů do celého kořenového systému v době zvýšené translokace živin z listů a lodyh do kořenů.

Velmi si ceníme spolupráce s vědeckými pracovníky Botanického ústavu AV ČR v Průhoncích Dr. Mandákem a Ing. Bimovou, se kterými máme i pro letošní rok dohodnutou spolupráci při posuzování Beskydského postupu. ☺
Miloslav Šrubař, ZO ČSOP
Kunčice p. Ondřejníkem (red. kráceno)

Jak se žije českým šelmám?

Vlk, rys a medvěd se vrátili do našich hor. Neušli pozornosti ochranářů a přírodovědců, ale ani pytláků. Komu a proč vadí? Co brání jejich rozšíření? Mají vůbec šanci na přežití? Více se dozvíte v Sedmé generaci.

společensko-ekologický časopis
SEDMÁ GENERACE

Časopis Sedmá generace vychází 6krát ročně na recyklovaném papíře s rozsahem minimálně 52 stran.

Objednávka předplatného:
Sedmá generace, Bratislavská 31, 602 00 Brno, telefon: 545 214 431,
e-mail: sgenerace@hnutiduha.cz, www.sedmagerace.cz.

Roční předplatné činí 300 Kč.

www.sedmagerace.cz

Metodiky Českého svazu ochránců přírody

Metodiky je možné objednat nebo osobně zakoupit v Kanceláři ÚVR ČSOP (viz adresa redakce).

Základní organizace ČSOP a kolektivní členové ČSOP dostávají automaticky jeden výtisk každé metodiky zdarma.

- Svazek 1 (3. doplněné vydání): **OCHRANA OBOJŽIVELNÍKŮ (B. Mikátová, M. Vlašín)** – informace o jednotlivých druzích našich obojživelníků, jejich rozšíření a ochraně, úpravy a budování vhodných vodních ploch, ochrana obojživelníků v době tahu – 150,- Kč; pro členy ČSOP 80,- Kč
- Svazek 19: **OŠETŘOVÁNÍ STARÝCH A VÝSADBA NOVÝCH OVOCNÝCH DŘEVIN (P. Klecov, V. Řezníček, J. Sus, V. Tetera)** – způsoby a techniky řezu u jednotlivých druhů ovocných dřevin, výsadby ovocných dřevin (výběr pozemku, doba výsadby, technika výsadby, nároky jednotlivých druhů, roubování) – 30,- Kč
- Svazek 20: **PTAČÍ BUDKY A DALŠÍ ZPŮSOBY ZVYŠOVÁNÍ HNÍZDNÍCH MOŽNOSTÍ PŮTKŮ (Petr Zasadil – editor)** – řada způsobů, jak pomoci ptákům při hnízdění, od různých typů budek a polobudek přes hnízdní podložky a umělá hnízda, hnízdní stěny a nory až po výsadby křovin pro hnízdění ptáků, úpravy rybníků a budování umělých hnízdních ostrovů – 80,- Kč/pro členy ČSOP 50,- Kč
- Svazek 29: **NAŠI DRAVCI A SOVY a jejich praktická ochrana (Otakar Závalský)** – výskyt, možné ohrožení a způsoby ochrany jednotlivých u nás hnízdících druhů dravců a sov – 110,- Kč/pro členy ČSOP 55,- Kč
- Svazek 30: **OCHRANA NETOPÝRŮ (Mojmír Vlašín, Ivana Málková)** – ochrana, mapování a určování našich netopýrů a vrápenců, zajímavosti z jejich života – 60,- Kč/pro členy ČSOP 30,- Kč

... a další

Místo pro přírodu

Za dva roky trvání kampaně se nám společně podařilo zachránit

Triangl

Mokřady a křoviny s výskytem několika desítek druhů ptáků a obojživelníků takřka v centru Prahy
Ohrožení: urbanizace, skládky
Cílový stav: místo pro přírodu uvnitř velkoměsta
Zatím vlastníme 0,15 ha

Ščůrnica

Komplex přírodě blízkých karpatských lesů
Ohrožení: těžba
Cílový stav: prales – bezzásahové území
Zatím vlastníme 6,75 ha

Jinošovské údolí

Krajinářsky i přírodovědně hodnotná soustava rybníků, vlhkých luk a olšin
Ohrožení: příliš intenzivní obhospodařování rybníků, nezáměr vlastníků o údržbu mokřadních luk
Cílový stav: extenzivně využívaná krajina sloužící vycházkám a poučení
Zatím vlastníme 1,15 ha (a dalších 5,96 ha místní ZO ČSOP)

Na naši pomoc čeká mnoho dalších krásných míst.

Děkujeme za váš finanční příspěvek na další výkupy.

Číslo konta:

9999922/0800

Platby určené na další výkupy Ščůrnice označte variabilním symbolem 103.

K platbě můžete použít vloženou složenku.